

Ingri-Hanne Brønne

**Boligsosialt arbeid som helhet, samarbeid og
individuell oppfølging**

Evaluering av prosjekt Bolig med nogo attåt

Rapport nr. 7/2007

Denne rapporten er utgitt av:
Diakonhjemmet Høgskole
Postboks 184, Vinderen
0319 Oslo

<http://www.diaconhjemmet.no>

Forskningsrapport nr. 7/2007
ISBN: 82-8048-069-2
Distribusjon:
Litteraturtjenesten
Biblioteket, Diakonhjemmet høgskole Oslo

Forord

Diakonhjemmet Høgskole fikk i oppdrag av Kirkens Sosialtjeneste å foreta en evaluering av prosjekt Bolig med nogo attåt. Evalueringen har funnet sted i avslutningen av prosjektperioden, men med samtidig innretning på at det boligsosiale arbeidet i organisasjonen vil bli videreført. Evalueringen er derfor mer å anse som en prosessevaluering enn som en sluttevaluering - og rapporten fokuserer slik både på erfaringer fra perioden som ligger bak, og på anbefalinger for tiden framover. Arbeidet med evalueringen er gjennomført i perioden juni til desember 2007.

Prosjektleder har vært høgskolelektor Ingri-Hanne Brønne, som også har skrevet denne rapporten. Hege Sverdrup Glefjell, Marie Torine Lillegård og Ida Nikolaisen har deltatt i intervjuene og skrevet referat fra disse. Forskningssjef Sidsel Sverdrup har hatt overordnet faglig ansvar og kvalitetssikret arbeidet.

Vi vil benytte anledningen til å takke representanter fra kommunene, lokalt ansatte i Kirkens Sosialtjeneste samt ansatte ved hovedkontoret for deltagelse, engasjement, kunnskap og gode refleksjoner. Vi vil også takke ledelsen ved oppfølgingsavdelingen ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor for god dialog, åpenhet, og fleksibilitet.

Diakonhjemmet Høgskole

Oslo desember 2007

Sidsel Sverdrup

Forskningssjef

Forord	3
Sammendrag	6
1 Innledning	13
1.1 Bakgrunn	13
1.2 Tema og problemstillinger	15
2 Teoretisk utgangspunkt	16
2.1 Perspektiver på bostedsløshet	16
2.2 Boevne som premiss for tildeling av bolig	17
2.3 Boligsosialt arbeid som realisering av boligpolitiske mål	19
3 Metode og datamateriale	21
3.1 Kvalitativ tilnærming	21
3.2 Utvalg og rekruttering	22
3.2.1 Informanter fra kommunene	23
3.2.2 Ansatte i Kirkens Sosialtjenestes lokale tiltak	23
3.2.3 Ansatte ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor	24
3.3 Generaliserbarhet	25
4 Beskrivelse av prosjekt Bolig med nogo attåt	27
4.1 Bolig med nogo attåt – målsetning og mandat	27
4.2 Prosjektorganisasjonen sentralt	28
4.3 Bolig med nogo attåt på lokalt plan	29
4.2.1 Boligtiltaket Folkestadsgate, Hamar	29
4.2.2 Boligtiltaket Hørløcksveg, Trondheim	30
4.2.3 Prosjekt Erobring, Jarlegården, Steinkjer	31
4.2.4 Prosjekt Bo, bro brille, Styve Gard, Bergen	32
4.2.5 Prosjekt Gode Naboer, Huset Tromsø	33
5 Kommuneinformantenes synspunkter	34
5.1 Kvaliteten på det boligsosiale arbeidet	34
5.1.1 Sterke sider ved det boligsosiale arbeidet	34
5.1.2 Sårbare faktorer/svake sider ved det boligsosiale arbeidet	37
5.2 Om samarbeidet mellom kommunen og Bolig med nogo attåt	39
5.2.1 Sterke sider ved samarbeidet	39
5.2.2 Sårbare faktorer/svake sider ved samarbeidet	41
5.3 Om aktualiteten til tilbudet	42
5.4 Oppsummering	43
6 De lokalt ansatte informantenes vurderinger	45
6.1 Kvaliteten på det boligsosiale arbeidet	45
6.1.1 Sterke sider ved det boligsosiale arbeidet	45
6.1.2 Sårbare faktorer/svake side ved det boligsosiale arbeidet	47
6.2 Om samarbeidet med kommunene	48
6.2.1 Sterke sider ved samarbeidet	49
6.2.2 Sårbare faktorer/svake sider ved samarbeidet	50
6.3 Prosjektorganisasjonen	51
6.3.1 Prosjektstillingen som ressurs mot lokalleddet	51
6.3.2 Prosjektmedarbeider med tidsfrist?	53
6.3.3 Veien videre	54
6.4 Oppsummering	54
7 De sentralt ansatte informantenes vurderinger	56
7.1 Prosjektets utforming	56
7.2 Prosjektets innhold – det boligsosiale arbeidet	58
7.3 Om samhandling mellom hovedkontor og lokalledd	60

7.4 Oppsummering	61
8 Oppsummering og anbefalinger for videre arbeid	63
8.1 Det boligsosiale arbeidet	63
8.2 Samarbeid på kryss og tvers	65
8.3 Om prosjektorganisasjonen – og eventuell videreføring.....	66
8.4 Forslag til forbedringspunkter	68
8.5 Temaer for videre utvikling.....	70
8.5.1 En prosjektstilling i utvikling.....	70
8.5.2 Stolthet og glede.....	71
8.5.3 Samarbeid med vekstmuligheter	72
8.7 Nogo attåt!	73

Sammendrag

Prosjektet ”Bolig med nogo attåt” er ledd i Kirkens Sosialtjenestes arbeid for å utvikle nye perspektiver, nye tiltak og nye metoder i innsatsen mot bekjempelse av bostedsløshet. En overordnet intensjon har vært å se boligsosialt arbeid i sammenheng med øvrig oppfølgingsarbeid. Målet har slik ikke bare vært å kvantitativt redusere antallet bostedsløse, men også å bidra til økt livskvalitet for mennesker med problemer knyttet til både bolig og rus, som tradisjonelt har lidd under manglende sammenheng i tiltaksapparatet.

Målgruppa for prosjektet er i første rekke voksne mennesker som har bakgrunn med enten rusproblemer eller kriminalitet. Man har også i det siste satt søkelys på unge voksne i overgangen mellom barnevern og voksenliv, men dette arbeidet er på et relativt tidlig stadium. Prosjektet har praktisk nedslagsfelt gjennom fem tiltak rettet mot syv ulike kommuner på landsbasis. I tillegg er det opprettet en egen prosjektmedarbeiderstilling ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor. Prosjektperioden løper ut 2007, og Kirkens sosialtjeneste har nå gitt Diakonhjemmets Høgskole i oppdrag å evaluere prosjektet. Evalueringen har fokusert på følgende problemstilling:

Hvilke positive og kritiske faktorer kan beskrives i det boligsosiale arbeidet i prosjekt ”Bolig med nogo attåt”, og hvilke forbedringspotensialer kan man peke på?

For å besvare problemstillingen er følgende spørsmål stilt:

- Hvordan vurderes kvaliteten på det boligsosiale arbeidet i prosjektet?
- I hvilken grad evner prosjektet å etablere en helhetlig tjeneste?
- I hvilken grad har prosjektet lagt til rette for en individuell oppfølging av brukerne?
- Hvordan oppleves samarbeidet og samordningen av tjenester i prosjektet?
- Hvordan vurderes aktualiteten til et boligsosialt arbeid tilsvarende det som tilbys gjennom Kirkens Sosialtjeneste i regi av prosjekt *Bolig med nogo attåt*?

Med utgangspunkt i disse spørsmålene, fant vi det naturlig å bruke et kvalitativt design for evalueringen. Vi har gjennomført semistrukturerte intervjuer med følgende ti informanter:

- Fire representanter for kommunene som har samarbeidet med Bolig med nogo attåt.
- Tre representanter for de lokalt ansatte i Kirkens Sosialtjeneste som utfører det praktiske arbeidet i prosjektet.
- To representanter for Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor, som står for et mer overordnet ansvar for prosjektet og som har den sentrale plasserte prosjektstillingen.

De semistrukturerte intervjuene karakteriseres ved man arbeider ut fra strukturerte spørsmål, men har åpne svarkategorier. Denne metoden har gjort at intervjuene har en relativt lik struktur, men at innholdet kan variere.

Informantene som deltar i studien, representerer de tre lokale tiltakene som har fått størst fokus i evalueringen. Disse tiltakene dekker til sammen fem kommuner. De resterende to tiltakene, med tilhørende kommuner, er ikke intervjuet fordi arbeidet er i en så tidlig fase at evaluering ikke vurderes hensiktsmessig ennå. Vi har søkt å finne informanter med litt ulike perspektiver på det boligsosiale arbeidet: noen med sterk forankring i kommunen enten på administrativt eller praktisk nivå, noen med erfaring fra det praktiske arbeidet i tiltakene og noen med organisasjonsperspektiver på prosjektet. Informantene er både menn og kvinner. Erfaringene fra boligsosialt arbeid generelt, og prosjektet spesielt, varierer noe, men alle våre informanter har enten lang erfaring i prosjektet eller utdypende kjennskap til arbeidet som utføres. Vi opererer ikke med noe analytisk skille mellom ulike lokale tiltak og ulike kommuner, men har i denne evalueringen valgt å fokusere på informantenes mer overordnede organisatoriske plassering. Vi opererer derfor med kategoriene kommune, lokalt ansatt eller sentralt ansatt.

Selv om vi her har valgt en kvalitativ tilnærming, mener vi at det i evalueringen fremkommer informasjon som har verdi utover den enkelte. Vi har gjennom intervjuene delvis oppdaget flere ”typiske” svar som går igjen hos flere av informantene, og delvis fått svar som betegner variasjon og spennvidde i opplevelsen av prosjektet. Vi vil her kort presentere noen av våre sentrale observasjoner:

1. Kvaliteten på det boligsosiale arbeidet, med vekt på helhet, samarbeid og individuell oppfølging

Alle informantene i denne evalueringen, vurderer det boligsosiale arbeidet som godt. Det uttrykkes særlig tilfredshet med at man har evnet å utvikle helhetlige opplegg for oppfølging som er tilpasset den enkelte bruker, mellom annet ved å anvende et stort spekter av ulike tilbud og samarbeidsaktører. Det kan slik synes som at man lykkes med å realisere prosjektets verdier om helhet, samarbeid og individuell oppfølging.

En annen verdi som understrekes sterkt i intervjuene, er de lokale tiltakenes fleksibilitet. De ansatte oppleves som svært tilgjengelige – og tiltakene formes kontinuerlig for å møte brukernes behov. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om fleksibilitet i den daglige praksisutøvelsen, kan gå noe utover mer strukturert arbeid med kunnskapsoppsummering og metodeutvikling i prosjektet. Lokalt mangfold og fleksibilitet synes å ha kommet brukerne svært positivt til gode i prosjektperioden, men det er mindre entydig om organisasjonen vil besitte kunnskap som kan overføres til nye tiltak eller eventuelt nye ansatte, dersom dagens ansatte slutter.

Enda en utfordring som identifiseres i det praktiske arbeidet, knytter seg til strukturer rundt husleieinnbetaling. Uten at det er helt entydig hva man kan gjøre, uttrykkes det frustrasjon både om hvordan man kan holde oversikt over innbetalingene – og hvordan innkrevingen faktisk skjer. Denne evalueringen understreker verdien av å få disse rutinene på plass – ikke minst fordi det også skaper utfordringer i samarbeidet inn mot kommunene.

2. Samarbeid og samordning av arbeidet i prosjektet

Samarbeidsrelasjonene i Prosjekt Bolig med nogo attåt, er mange og mangfoldige. De mest sentrale spenner seg mellom kommune, lokalt tiltak og hovedkontor. I tillegg identifiseres Husbanken, kriminalomsorgen og deler av behandlingsapparatet innenfor rusfeltet som viktige samarbeidsaktører. Samarbeidet vektet som en av prosjektets faglige kjerner – og målene om individuell tilrettelegging og helhet blir av de fleste informantene vurdert som urealiserbare uten gode samarbeidsstrukturer.

Når det gjelder samarbeid mellom kommune og lokalt tiltak, blir det gitt uttrykk for at dette fungerer godt – og at det har stadig blitt styrket gjennom prosjektperioden. De lokale tiltakene som har felles inntaksteam med kommunen, gir dette særlig positiv omtale. Det kan synes som at felles inntak gjør at man tidligere kommer i gang med planarbeidet og at man i noe større grad lykkes med å identifisere riktige brukere for prosjektet.

Særlig ett område identifiseres som utfordrende når det gjelder samarbeidet, og det knyttes til aktører som ikke har kjennskap til prosjektet. Det kan synes som om at noe av prosjektets styrke ligger i ”ildsjelene”, som arbeider i enten lokalt tiltak eller kommune. Både kommunale informanter og lokalt ansatte informanter gir eksempler på at der kan oppstå misforståelser og høyere kommunikasjonsterskler når nye personer kommer inn.

Når det gjelder samarbeidsaksen mellom lokalt tiltak og hovedkontor tegnes litt ulike bilder av både hverdag og ideal. Hovedkontorets informanter understreker i større grad et ideal om fellesskap og samhandling enn hva det lokale leddet gjør. De lokalt ansatte vurderer den lokale friheten som et gode, og vektlegger i større grad forankringen inn mot kommunen og andre lokale aktører som viktig. Også hovedkontorets informanter verdsetter det lokale mangfoldet, men uttrykker ønske om å synliggjøre innsatsen som gjøres samlet – og sikre at kunnskap og erfaring forankres i organisasjonen.

3. Prosjektorganisasjonen

Prosjektets struktur kjennetegnes av at man både har et nasjonalt samlet fokus, og lokalt mangfold. Heri finner man prosjektets styrke og svakhet. På den ene siden gir både lokalt ansatte informanter og informanter fra hovedkontoret uttrykk for at det er positivt med mange aktører, stort mangfold og stor fleksibilitet. Samtidig uttrykker flere informanter noe manglende kjennskap til hverandres rolle og mandat – og noen etterlyser en formalisert gjennomgang av organisasjonens ulike funksjoner, for å styrke strukturen for samhandling internt.

Informanter fra alle nivå vurderer aktualiteten til prosjektet som høy. De mener at verdiene knyttet til helhet, samarbeid og individuell tilrettelegging er både realistiske, realiserbare og nødvendige i det boligsosiale arbeidet. Representantene fra kommunene er entydige på at de

ønsker å fortsette samarbeidet med Kirkens Sosialtjeneste – og begrunner dette altoverveiende med arbeidets kvalitet.

Det kan synes som om at både lokalt ansatte informanter og kommunale informanter opplever noen grad av uro knyttet til at mye av arbeidet organiseres som prosjekt. Særlig der det er uklarhet knyttet til videreføring av arbeidet etter prosjektslutt, sier informantene at finansierings spørsmål og for kort tidshorisont kan prege arbeidet negativt. Begrunnelsene for ønsket om mer varige tiltak, fremfor prosjekt, knyttes i hovedsak opp mot brukernes behov for en mer sikker horisont, men også argumenter knyttet til rollen som ansatt blir tematisert.

Når det gjelder den nasjonale prosjektstillingen uttrykker særlig informantene fra hovedkontoret at denne har hatt en viktig funksjon i Kirkens Sosialtjeneste – ikke minst med henblikk på å styrke organisasjonens fokus og kompetanse om boligsosialt arbeid. Fra lokalt hold blir det også gitt positive vurderinger av stillingen, og informantene begrunner dette med positiv dialog og fleksibilitet fra prosjektmedarbeiders side. Noen sier at stillingen var særlig hensiktsmessig i oppstart av tiltakene, men at de har vært mer i tvil om hvordan nyttiggjøre seg ressursen nå. Dette inntrykket støttes også av andre uttalelser om at stillingen har hatt et noe utydelig mandat – og at man kanskje ikke har profilert den godt nok ut i organisasjonen.

4. Forbedringspunkter

Selv om prosjektet gjennomgående blir evaluert positivt, fremkommer det også i materialet direkte eller indirekte forbedringsforslag til videre drift og utvikling av det boligsosiale arbeidet i Kirkens Sosialtjeneste:

- Gjennomgå rutiner for husleieinnkreving.
- Utrede muligheten for prioritering inn mot akutt og/eller avrusningsplasser for brukere som mottar oppfølging fra Kirkens Sosialtjeneste.
- Vurdere å etablere åpen dag eller eventuelt hospiteringsordninger for nye samarbeidspersoner
- Vurdere å lage nasjonal konferanse om boligsosialt arbeid i sluttfasen av prosjektperioden

- Inngå dialog med ansatte i organisasjonens lokale tiltak, kommunale samarbeidspartnere og eventuelt andre samarbeidsinstanser, med henblikk på å utvikle dokumentasjon av praksisfeltets erfaringer fra prosjektet.
- Se mer på hvilke funksjoner og roller som skal ligge i henholdsvis lokalledd og hovedkontor når det gjelder det boligsosiale arbeidet – og utarbeide skriftlig materiale om dette.
- Distribuere informasjon om prosjektstillingen til lokalleddet
- Etablere noe tydeligere strukturer for kontakten mellom nasjonal prosjektstilling og lokale tiltak. Vurdere faste møtepunkt.
- Vurdere om nasjonal prosjektstilling skal vris i retning av å styrke det boligsosiale arbeidet innenfor områder som pr i dag ikke har så sterkt fokus på dette. Vurdere om prosjektstillingen bør gjøres til en mer selvstendig prosjektlederstilling.
- Sikre fortsatt opprettholdelse og eventuell videreutvikling av boligforumet.
- Ta kontakt med Husbanken for å drøfte ide om faste møtepunkter mellom frivillige organisasjoner, kommuner og andre sentrale instanser som driver boligsosialt arbeid.
- Avklare forventninger og styrke rutiner rundt rapportering fra organisasjonens lokalledd til hovedkontoret.
- Inngå dialog med de kommuner der framtidig finansiering av det boligsosiale arbeidet er uavklart.
- Gjennomføre samtaler med prosjektansatte om hvordan man som arbeidsgiver kan dempe de negative effektene ved et midlertidig arbeidsforhold.
- Gjennomføre brukerundersøkelse for å få mer innblikk i hvordan brukerne erfarer oppfølgingen fra både Kirkens Sosialtjeneste og de aktuelle samarbeidspartnerne.

Vi har i tillegg til disse forslagene trukket frem følgende temaområder som kan være aktuelle for Kirkens Sosialtjeneste i sitt arbeid med å styrke det boligsosiale arbeidet i organisasjonen:

A. Første temaområde dreier seg om den nasjonale prosjektstillingen som er plassert ved hovedkontoret. Vi ser det som en utfordring at stillingen ikke ser ut til å bli anvendt fullt ut av lokalleddet, og stiller spørsmål ved om dette beror på manglende profil/manglende kjennskap til stillingens innhold, eller om det også kan ha sammenheng med at de lokale behovene for oppfølging har endret seg i løpet av prosjektperioden. Vi foreslår dels å utrede om stillingen bør endre fokus i retning av å implementere boligsosialt arbeid innenfor andre av Kirkens

Sosialtjenestes arbeidsområder – og om den som en konsekvens av dette burde gis en mer selvstendig plassering i organisasjonen. Videre stiller vi spørsmål ved om man bør gjøre stillingen bedre kjent i organisasjonen – ikke minst med henblikk på å utvikle et tydeligere mandat og gjøre dette godt kjent i organisasjonen.

B. Andre temaområde dreier seg om kunnskapsoppsummering og kompetanseoverføring. Tilbakemeldingene fra alle informantene i denne evalueringen viser at man i organisasjonen har dyktige ansatte som evner å drive godt boligsosialt arbeid. Utfordringen synes å være at man i for liten grad har evnet å overføre denne kunnskapen fra den enkelte ansatte til organisasjonen mer samlet. Dette gjør satsningen sårbar – og man står i fare for at organisasjonen ikke får tatt ut gevinstene av arbeidet som er lagt ned. Der er allerede noen strukturer som åpner for erfaringsutveksling og kunnskapsformidling, vi mener der er behov for en ytterligere styrking av denne dimensjonen ved arbeidet. Vi foreslår derfor dels å videreføre og videreutvikle dagens boligforum, men mener at man i tillegg bør vurdere å arrangere en nasjonal konferanse om boligsosialt arbeid, samt tilstrebe mer løpende dokumentasjon av det praktiske arbeidet som foregår lokalt.

C. Det tredje og siste temaområdet som trekkes frem her, dreier seg om å utnytte potensialet for fagutvikling som ligger innenfor de gode samarbeidsrelasjonene som nå er utviklet mellom Kirkens Sosialtjeneste og de kommunene som er engasjert i prosjektet. Det dreier seg fra vårt perspektiv om å utvide arenaene for samarbeid, fra å primært være orientert mot enkeltbrukere eller prosjektadministrasjon, til også å innlemme mer faglige perspektiver. Fra vårt eksterne perspektiv kan det synes som om at prosjekt Bolig med nogo attåt er i ferd med å realisere det både politikere, brukerorganisasjoner og generell befolkning etterspør som ”helhetlige tiltakskjeder”. Praksisfeltets kunnskap bør i denne sammenheng utvikles og formuleres – slik at det også kan bli tilgjengelig for andre praktigere og andre brukere. Dokumentasjon av slik kunnskap kan ikke skje fra enkeltaktørers perspektiv, men må nettopp skje i den type samhandling som man her har oppnådd. Vårt forslag er at man i større grad bør initiere en dialog og et samarbeid om mer overordnet fagutvikling på lokalt nivå i prosjektet.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Kirkens Sosialtjeneste har lang tradisjon for å drive sosialt oppfølgingsarbeid i forhold til mennesker med rusproblemer. Arbeidet har favnet en rekke ulike tilnærminger, herunder arbeidstrening, tilrettelagte boligtilbud og ulike oppfølgingstiltak og lavterskeltak. Det boligsosiale arbeidet har vært viet økt oppmerksomhet særlig de siste årene – og organisasjonen har deltatt aktivt i realiseringen av de nasjonale satsningene *Prosjekt Bostedsløse* (2001-2004), *På vei til egen bolig* (2005-2007), samt regjeringens *Tiltaksplan mot fattigdom* (St. melding 6 [2002-2003]). Prosjektet ”Bolig med nogo attåt” er ledd i dette arbeidet, der Kirkens Sosialtjeneste har søkt å utvikle nye perspektiver, nye tiltak og nye metoder i innsatsen mot bekjempelse av bostedsløshet. En overordnet intensjon har vært å se boligsosialt arbeid i sammenheng med øvrig oppfølgingsarbeid. Målet har slik ikke bare vært å kvantitativt redusere antallet bostedsløse, men også å bidra til økt livskvalitet for mennesker med problemer knyttet til både bolig og rus, som tradisjonelt har lidd under manglende sammenheng i tiltaksapparatet.

De formelle problemstillinger som har hatt fokus i prosjektet er:

- Hvordan utvikle en funksjonell modell for helhetstenkning der samarbeid på tvers av profesjongrenser, etatsgrenser og organisasjoner kan etableres uten elementer av konkurranse?
- Hvordan sikre individuell oppfølging med helhetlig fokus til en stabil bosituasjon og hvordan sikre kontinuitet i oppfølgingen?

Prosjekt ”Bolig med nogo attåt” er iverksatt av Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor i Oslo, men har praktisk nedslagsfelt i syv kommuner på landsbasis. Man har opprettet en sentral prosjektstilling som dels har hatt ansvar for å bidra til organisasjonens kunnskap om boligsosialt arbeid, og dels har hatt ansvar for å støtte utvikling og drift av de ulike lokale tiltakene. Selv om alle tiltakene har et hovedfokus på boligsosialt arbeid, har de lokalt noe ulike målgrupper, ulike tiltaksformer og er organisert på ulike måter. Noen tiltak er relativt nystartede, mens andre har fungert i hele prosjektperioden på tre år. Hovedtyngden av

arbeidet rettes mot mennesker over 18 år, som har en historie med rusproblemer, og som behøver ulike former for oppfølging for å klare et liv uten rus – og som nå tilbys dette i en rusfri kontekst. I tillegg er der opprettet et prosjekt som fokuserer på overgangen mellom barnevern og voksenliv, og et som ser på overgangen mellom soning og hverdagen etterpå. De lokale tiltakene har som felles profil at de primært ikke jobber med boliganskaffelse, men med ulike former for boligsosialt arbeid. Noen gjør dette i boliger som er eid av Kirkens Sosialtjeneste og som leies ut til brukerne, mens andre tilbyr oppfølging i brukerens egen (eide eller leide) bolig.

Prosjektet er basert på følgende tre kjerneverdier: helhet, samarbeid og individuell oppfølging - og foregår i et tett samarbeid med kommunene lokalt. Tiltakene har totalt en kapasitet på ca femten plasser i leiligheter forvaltet av Kirkens Sosialtjeneste, i tillegg kommer oppfølging i egen leilighet med ca ti plasser. Det er imidlertid noe variasjon lokalt når det gjelder utnyttelse av kapasiteten, der enkelte har svært stor pågang, mens særlig et tiltak sier de har noe problem med rekrutteringen. Prosjektstillingen sentralt finansieres av prosjektmidler fra Husbanken, mens de lokale tiltakene har noe ulike finansieringsstrukturer. Dels finansieres plassene her gjennom avtaler med kommunene, dels gjennom lokale prosjekter med finansiering fra Husbanken, samt noe støtte fra aktører som fylkeskommune og kompetansesentra for rus. Også kriminalomsorgen er identifisert som en viktig aktør i særlig ett av prosjektene lokalt. Tiltakene baseres dessuten på en del frivillig innsats. Det er ikke konkrete estimat på frivillig innsats knyttet til det boligsosiale arbeidet i prosjekt Bolig med nogo attåt, men Kirkens Sosialtjeneste sier at en nøktern beregning av den frivillige innsatsen til oppfølgingsarbeid i organisasjonen utgjorde om lag tre million i 2006 (Kirkens Sosialtjeneste 2007).

Prosjektperioden går ut 2007, og prosjektet søkes nå evaluert dels med sikte på å frembringe organisasjonens egne vurderinger av det boligsosiale arbeidet, men også å se disse i lys av hvordan kommunale samarbeidsparter vurderer tiltakene som har vært utviklet. Satsningen på boligsosialt arbeid i Kirkens Sosialtjeneste vurderes videreført, og evalueringen vil slik ikke bare fokusere på resultatene i perioden, men også se framover på mulig forbedringspotensial.

1.2 Tema og problemstillinger

Det overordnede spørsmål for evalueringen er:

Hvilke positive og kritiske faktorer kan beskrives i det boligsosiale arbeidet i prosjekt "Bolig med nogo attåt", og hvilke forbedringspotensialer kan man peke på?

For å besvare dette, analyseres det boligsosiale arbeidet med vekt på helhet og individuell oppfølging, samt samarbeidet mellom prosjektets ulike aktører. Analysen foretas primært ut fra et lokalt perspektiv gjennom uttalelser fra både Kirkens Sosialtjenestes lokale tiltak og fra kommunene. I tillegg ses disse erfaringene i lys av sentralnivåets vurderinger, her representert ved hovedkontoret til Kirkens Sosialtjeneste. Et siste tema som trekkes fram, er alle aktørenes vurderinger av aktualiteten til et tilbud som dette.

De sentrale spørsmål for evalueringen er:

- Hvordan vurderes kvaliteten på det boligsosiale arbeidet i prosjektet?
- I hvilken grad evner prosjektet å etablere en helhetlig tjeneste?
- I hvilken grad har prosjektet lagt til rette for en individuell oppfølging av brukerne?
- Hvordan oppleves samarbeidet og samordningen av tjenester i prosjektet?
- Hvordan vurderes aktualiteten til et boligsosialt arbeid tilsvarende det som tilbys gjennom Kirkens Sosialtjeneste i regi av prosjekt *Bolig med nogo attåt*?

Rapporten har åtte kapitler. Første kapittel etter innledningen vil kort trekke frem sentral teori knyttet til boligpolitikk og bostedsløshet, før vi deretter gir en skisse av det metodiske opplegget som er benyttet i denne evalueringen. Resultatdelen innledes med et kapittel om Kirkens Sosialtjenestes organisasjon innenfor området av boligsosialt arbeid – herunder selve prosjektstillingens organisatoriske plassering. Deretter presenterer vi prosjektets sterke og svake sider gjennom et kapittel for hver av informantgruppene i evalueringen: kommunene, de lokale tiltakene og hovedkontoret. Mot slutten av rapporten kommer et kapittel som oppsummerer de ulike forbedringsforslagene som er fremkommet i evalueringen, samt at vi kommer med noen tanker om temaer vi ser som sentrale i videreutviklingen av det boligsosiale arbeidet i regi av Kirkens Sosialtjeneste.

2 Teoretisk utgangspunkt¹

Hensikten med dette kapittelet er å gi noen overordnede teoretiske perspektiver på bostedsløshet og arbeid med booppfølging. Slik søkes å gi en forståelsesramme både for virksomheten i Bolig med nogo attåt, men også for denne evalueringens perspektiv.

2.1 Perspektiver på bostedsløshet

Bostedsløshet kan defineres på flere vis, men fra offentlig hold har det vært vanlig å definere en bostedsløs som en person som ikke disponerer eid eller leid bolig, og som enten ikke har et oppholdssted for kommende natt, eller er henvist til tilfeldige og/eller midlertidige boalternativer. Man defineres også som bostedsløs om man oppholder seg på institusjon, i fengsel eller lignende – og ikke har en bolig ved utskrivelse, dersom utskrivelse ligger mindre enn to måneder fram i tid (Hansen m fl 2006, Ytrehus m fl 2007).

I perioden 1996 – 2003 gikk antallet bostedsløse i Norge ned fra 6200 til 5200. Imidlertid så man at denne nedgangen ikke kom alle i populasjonen til gode, og gruppa bostedsløse fikk et sterkere innslag av mennesker med rusproblemer, gjerne i kombinasjon med psykiske lidelser. Hele 90 % i undersøkelsen hadde i 2003 enten et rusproblem, psykiske lidelser eller en kombinasjon av psykiatri og rusproblematikk. Man så også en dreining av rusmisbruket i retning bort fra alkohol og mer mot narkotika (Hansen m fl 2004). Ved en tilsvarende kartlegging av antall bostedsløse i 2005, så man at antall bostedsløse atter fikk en svak økning, og man opererer her med et tall på 5500 bostedsløse (Hansen m fl 2006)². Også i denne kartleggingen fant man at prosenten bostedsløse som enten hadde rusproblemer, psykisk sykdom eller en kombinasjon av disse lå på rundt 90 %. Imidlertid så man fra 2003 til

¹ Kapittelet bygger i stor grad på tilsvarende kapittel fra rapporten *Bosatt – gode bortespillere på andres hjemmebane* (Brønne 2007).

² Det er viktig å bemerke at undersøkelsene det her refereres til tar utgangspunkt i antall bostedsløse i en gitt uke i året. Man får slik et øyeblikksbilde av fenomenet. I kraft av at bostedsløshet er noe som ofte opptrer i kortere eller lengre perioder ad gangen, må man anta at antall mennesker som berøres av denne problematikken i løpet av et år er langt høyere (Hansen m fl 2006).

2005 en relativt stor tilbakegang i forekomsten av rusproblemer, mot en økning i antallet mennesker med psykiske lidelser (Hansen m fl 2006).

Bostedsløshet rammer en klart større andel menn enn kvinner. I undersøkelsen fra 2005 er tre fjerdedeler av de bostedsløse menn, og utdanningsnivået blant bostedsløse er langt lavere enn i befolkningen for øvrig. Det store flertallet av bostedsløse er norske, men man finner også en sterk representasjon av personer født i Afrika, Asia og Oseania. Bare seks prosent av de bostedsløse er gifte eller samboende (Hansen m fl 2006).

Målgruppe for denne undersøkelsen er både personer som kan defineres som bostedsløse, eller personer som står i randsonen mellom en fast bolig og mer midlertidige boformer. Dette kan eksempelvis være personer som lenge har vært uten bolig, men som nå har fått tilsagn om bolig, eller personer som har hatt bolig en tid, men som står i fare for å miste denne. Målgruppa er videre karakterisert ved at det i hovedsak er personer som har, eller har hatt et rusproblem. I en undersøkelse fra 2004, fremkommer det at ansatte i det kommunale hjelpeapparatet mente at det nettopp var personer med rusproblemer som ble aller dårligst ivaretatt i forhold til booppfølging, og at det her var behov for utvikling av spesielle tjenestetilbud med vekt på hjemmetjenester og oppsøkende tjenester (Ytrehus og Drøpping 2004).

2.2 Boevne som premiss for tildeling av bolig

Både i Norge og i andre nordiske land har man tradisjonelt sett på *boevne* som en overordnet premiss for tildeling av egen bolig. Dyb viser til en finsk kartlegging hvor gruppa av bostedsløse ble delt inn i tre kategorier: de med boevne ble umiddelbart vurdert som kvalifiserte for bolig, de med forbedringspotensiale kunne trenes opp til å bo, mens den tredje gruppa ble ansett å være uten boevne – og slik diskvalifiserte fra boligmarkedet (Juhila 1992 i Dyb 2005).

Tilsvarende kategorisering finner man også i utformingen av boligpolitikken i Norge. I Utjammingsmeldinga peker man på *trappetrinnmodellen* som den modell man skal drive arbeid mot bostedsløshet etter. Trappetrinnmodellen lanserer en trapp i fem trinn i en gradvis

progresjon i retning av å være kvalifisert for å ha egen bolig. Man tenker seg at den bostedsløse starter botrening på et relativt lavt nivå, eksempelvis et hospits, for siden å prøve seg ut i ulike former for treningsboliger for så til slutt å kunne bo for seg selv. Om man ikke mestrer ett nivå, vil det være juridiske sanksjonsmuligheter som gjør at den enkelte må gå ett trinn ned i trappa. Parallelt med boligtrappa tenker man seg en tiltakstrapp, med høy grad av hjelp og kontroll når man er på et lavt nivå i boligtrappa og nedgradering av tiltakene dess høyere opp i trappa man kommer (Stortingsmelding 50 1998-1999).

Modellen har blitt kritisert, fordi store grupper av bostedsløse aldri vil kunne nå toppen av boligtrappa, men stagnerer på et nivå hvor man kan stille spørsmål ved boligstandarden de da tilbys (Stortingsmelding 23 [2003-2004], Dyb 2005). Modellen har også sin svakhet ved at det ikke er entydig hva som ligger i begrepet boevne, og hva som skal legges til grunn når man vurderer om en person er kvalifisert for å ta et nytt trinn opp i trappa. I en kartlegging i forbindelse med *Prosjekt bostedsløse med psykiske lidelser* (Brodtkorb 2001), viser intervjuer med ansatte til dels svært ulike oppfatninger av hva boevne innebærer. Selv om begrepet blir aktivt tatt i bruk av de ansatte, kreves en utfyllende beskrivelse av hva dette handler om: nemlig om det er mulig for en person å fungere i et bomiljø over tid (Brodtkorb 2001). Begrepets styrke er at dets flertydighet gir rom for en kontekstuell fortolkning i hvert enkelt møte, men da som et utgangspunkt for en hjelpeprosess, heller enn som et kvalifiserende kriterium for tildeling av bolig (Brodtkorb 2001).

I de senere nasjonale boligsatsingene har man gått bort fra trappetrinnsmodellen, og i langt større grad tatt utgangspunkt i to alternative modeller: kjedemodellen og normaliseringsmodellen. Kjedemodellen baseres på en kjede av tiltak og opererer med en overgangsfase mellom døgnovernatting og vanlig bolig. Overgangsfasen er avgrenset og har klare målsettinger, og det er til slutt mestringsveien til den enkelte som avgjør hvilken boform som tilbys. I normaliseringsmodellen stadfester man den enkeltes rett til bolig – uavhengig av eventuelle rusproblemer og psykiske vansker – og fokuserer på å bygge tjenestestrukturer som støtter den enkelte i hans/hennes hverdag i egen bolig. Målet er videre å sikre bostabilitet og unngå gjentatte flyttinger for å hindre bostedsløshet (Stortingsmelding 23 [2003-2004], Ytrehus m fl 2007). Tjenester og støttetiltak kan i et slikt perspektiv ikke avgrenses til en tidsavgrenset fase i et boligforløp, men kan like gjerne være en varig måte å organisere boforholdet på.

Utgangspunkt for Prosjekt Bolig med nogo attåt, og dermed også denne evalueringen, er en kombinasjon av normaliseringsmodellen og kjedemodellen, slik de skisseres ovenfor. Det er viktig å poengtere at tilnærmingen ikke tilstreber å ”normalisere” brukeren inn i et A4-format, men heller å tilrettelegge for at både bruker og lokalmiljø kompetente på å leve sammen. Dette gjør at innsatsen både rettes mot å øke lokalsamfunnets evne til å integrere brukere med ulike problemer, som å øke brukernes evne til å bo i egen bolig. Prosjektets formål om *å sikre individuell oppfølging med et helhetlig fokus til en stabil bosituasjon*, for enkelte beboere vil resultere i en tilværelse i egen bolig uten noen hjelpetiltak, mens det for andre vil dreie seg om å etablere varige tjenestestrukturer for å kunne realisere målet om å bo i egen bolig.

2.3 Boligsosialt arbeid som realisering av boligpolitiske mål

En naturlig konsekvens av at den norske boligpolitikken nå i større grad baseres på normaliseringsmodellen og kjedemodellen, er at man ikke lenger kan ha fokus bare på den fysiske boligen, men også på tjenestetilgang og trygghet for å få hjelp når det er behov for det (NOU 2002:2). Boligpolitikken har slik fått en sterkere forankring inn mot helse- og sosialpolitikken, og det er iverksatt flere satsninger på tvers av departementenes fagområder for å sikre en koordinert innsats for å bekjempe bostedsløshet. *Prosjekt Bostedsløse* (2001-2004) og den nasjonale strategien *På vei til egen bolig* (2005-2007) er eksempler på slike boligsatsninger med et helhetlig perspektiv. I begge disse satsingene inngår boligsosialt arbeid som et sentralt tiltak for å sikre at mennesker med ulike problemer får en stabil og kvalitativt god bosituasjon (Ytrehus 2006). Boligsosialt arbeid kan slik sies å inngå som en sentral premiss i realisering av det overordnede boligpolitiske målet om at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt boligmiljø.

Boligsosialt arbeid fremstår imidlertid ikke som entydig begrep i noen av de overordnede politiske dokumenter. Dels brukes det vidt – og favner da et bredt spekter av tiltak som eksempelvis nettverksarbeid, etablering av tiltakskjeder, miljøarbeid i bolig, administrative rutiner knyttet til utkasteselssaker, bistand ved anskaffelse av bolig, etc. Mange av de tjenestene som kan defineres inn under boligsosialt arbeid er hjemlet i lov om sosiale tjenester, og har slik en naturlig forankring både i den kommunale sosialtjenesten og i pleie- og omsorgstjenestene. Imidlertid viser norsk forskning at problematikk knyttet til

bostedsløshet har blitt viet relativt liten oppmerksomhet innenfor begge disse tjenesteområdene, særlig hva angår mennesker med problematikk knyttet til rus og psykiatri (Ytrehus 2006).

Helse og velferdsetaten i Oslo kommune har utviklet et faghefte i boligsosialt arbeid, og dette definerer boligsosialt arbeid som en paraply som omfatter *boinformasjon, bomiljøarbeid og booppfølging*. Her defineres booppfølgingsarbeid som primært rettet mot den enkelte beboer, og omfatter veiledning, opplæring og ferdighetstrening gjennom deltakelse i beboerens hverdag. Bomiljøarbeid defineres som innsats rettet mer mot gruppe og systemnivå (Oslo kommune 2005). Et bredt perspektiv på boligsosialt arbeid samsvarer også med Thyness beskrivelse:

Boligsosialt arbeid beveger seg i praksis på en akse fra hjelp til enkeltpersoner og familier i boligen, til miljøskapende arbeid og organisering av beboergrupper innenfor et begrenset geografisk område. I tillegg kommer arbeidet med å forbedre tjenestene og organiseringen av hjelpeapparatet. Det boligsosiale arbeidet er å se problemene i sammenheng og i et helhetlig perspektiv (Thyness 2004:15)

Arbeidet kan innholdsmessig dreie seg om alt fra sysselsetting/fritidsaktiviteter, nettverksbygging, koordinering av hjelpeinstanser, veiledning i forhold til personlig økonomi og hygiene, praktisk botrening etc. (Oslo kommune 2005). Å få og beholde en bolig blir i dette perspektivet både et eget mål, men også et virkemiddel i arbeidet med å bedre den enkeltes livskvalitet.

Fokus for denne undersøkelsen er individuelt **boligsosialt arbeid** rettet mot enkeltpersoner som har hatt en ustabil tilknytning til boligmarkedet, og som gjerne står i overgangen fra institusjonsopphold til hverdagen etterpå. Det boligsosiale arbeidet vil her både omfatte arbeidsmetoder som er konkret rettet mot bolig; som eksempelvis praktisk bistand ved flytting, boinformasjon, anskaffelse av bolig, men også mer generelt helse- og sosialfaglig arbeid, med særlig fokus på rusproblematikk. I den grad det boligsosiale arbeidet strekker seg ut mot gruppe og lokalsamfunn, er det med utgangspunkt i den enkelte beboer, og bomiljøarbeidet kan slik ikke sies å ha tyngde i dette prosjektet.

3 Metode og datamateriale

3.1 Kvalitativ tilnærming

Det er i denne evalueringen benyttet en kvalitativ tilnærming i datainnsamlingen, der siktemålet har vært å få frem beskrivelser og vurderinger av prosjektets kvaliteter heller enn kvantitative mål på virksomheten. Det er innlysende at brukernes opplevelse av tjenestene er helt sentrale i en samlet vurdering av prosjektet. Det er imidlertid lagt opp til en todelt evalueringsprosess, der denne evalueringen sees i sammenheng med en større planlagt brukerundersøkelse om Kirkens Sosialtjenestes samlede oppfølgingsarbeid, som vil utføres våren 2008. Vi fanger opp punktet om brukerevaluering som en av våre anbefalinger til Kirkens Sosialtjeneste. Av ressurshensyn har vi derfor i denne første undersøkelsen ikke tatt med brukernes vurderinger, men lagt vekt på hvordan tjenesteaktører på ulike nivå ser på prosjektet. Dette blir perspektiver som dels sier noe om faglige og organisatoriske vurderinger av tiltakene - og som i tillegg kan tjene som en forberedelse til den mer utdypende brukerundersøkelsen. Det vurderes også på det nåværende tidspunkt som viktig å sammenstille noen av Kirkens Sosialtjenestes egne erfaringer fra prosjektperioden med kommunale samarbeidspartneres vurdering av tiltakene – ikke minst fordi prosjektets overordnede målsetninger om *samarbeid, helhet og individuell oppfølging* bare kan realiseres på tvers av disse organisasjons- og tjenestestrukturene.

Følgende aktørgrupper ble identifisert som sentrale for denne evalueringen: a) *kommunene* som ”bestiller” og samarbeider med de lokale tiltakene, b) *lokalt ansatte* som utfører det boligsosiale arbeidet og c) *ansatte ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor* med spesiell kjennskap til prosjektet. To av tiltakene var i oppstartsfasen da denne evalueringen fant sted, og det ble derfor ikke vurdert som hensiktsmessig å intervju informanter herfra. Tiltakene vil imidlertid bli kortfattet beskrevet i den samlede organisasjonsbeskrivelsen i kapittel fire.

Evalueringen har sitt hovedfokus på de tre lokale tiltakene som har lengst fartstid, samt de totalt fem kommunene som samarbeider med disse. I rapporten er fire av disse fem kommunene intervjuet – som følge av at den femte ikke hadde hatt brukere i prosjektet til nå. Problemstillingene som er omtalt i innledningen er innarbeidet i alle intervjuene, men gitt noe

ulik vinkling alt etter hvilken informantgruppe som har vært intervjuet. Alle informantene fra kommunene og det lokale tjenestenivået er intervjuet pr telefon, mens informantene fra hovedkontoret er intervjuet i personlig intervju. Intervjuene med disse informantene har vært gjennomført på informantens arbeidsplass. Telefonintervjuene hadde en varighet på mellom en halv time og tre kvarter. Intervjuene som ble foretatt ansikt til ansikt hadde en varighet på mellom en og halvannen time.

Alle intervjuene, med unntak av ett, ble gjennomført med en intervjuer og en referent til stede. Det ene intervjuet som bare ble gjennomført med intervjuer og informant, ble tatt opp på bånd og senere bearbeidet som et referat av en referent. Intervjuguidene er *semistrukturerte*, og består i hovedsak av strukturerte spørsmål og åpne svarkategorier. På denne måten har intervjueren styrt intervjuene etter samme mal, samtidig som informantene kunne svare uten å være bundet av på forhånd strukturerte svarkategorier. Skjemaene er også strukturert med tydelige temaområder som ble presentert for informantene på forhånd.

Videre har vi gått igjennom sentrale dokumenter fra prosjekt Bolig med nogo attåt, og fra Husbanken. Formålet med denne dokumentgjennomgangen har vært å kunne gi en beskrivelse av prosjektet, som kan denne danne et bakteppe for øvrige analyser.

3.2 Utvalg og rekruttering

Evalueringen har hatt som formål å få både et internt og et eksternt perspektiv på prosjekt Bolig med nogo attåt. Det har også vært ønskelig å få vurderinger fra Kirkens Sosialtjenestes ulike organisasjonsnivå. Følgende tre informantgrupper er identifisert som sentrale: representanter for kommunene som samarbeider med tiltakene i prosjektet, ansatte i Kirkens Sosialtjenestes lokale tiltak og ansatte ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor. Evalueringen har ikke registrert personopplysninger om noen informanter, og prosjektet er derfor ikke vurdert meldepliktig – i tråd med Personopplysningsloven og Personvernombudets retningslinjer (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste 2005). Det gis i det følgende en kort beskrivelse av informantgruppene i prosjektet:

3.2.1 Informanter fra kommunene

Kommunenes informanter har alle til felles at de arbeider på et noe overordnet nivå, men det varierer i hvilken grad de er direkte inne i den daglige klientoppfølgingen. Det er valgt ut en informant fra hver kommune som er involvert i prosjektet, til sammen fem personer. Der er enda en kommune som har hatt noe samarbeid med et av de lokale tiltakene, men i kraft av at der ikke hadde vært noen brukere fra denne kommunen som hadde fått oppfølging fra tiltaket, samt at potensiell informant var i permisjon, ble det ikke vurdert som hensiktsmessig å gjennomføre intervjuer i denne kommunen.

Vi vurderte at disse informantene best kunne gi et systemperspektiv på oppfølgingen, og dessuten hadde kjennskap til et langt videre spekter av oppfølgingsarbeid enn hva den enkelte saksbehandler ville ha. To informanter var også direkte inne i kommunens daglige klientarbeid – og kunne slik gi innblikk i mer direkte erfaringer fra det boligsosiale arbeidet. Informantene ble rekruttert ved kontakt på telefon, etter at de lokale tiltakslederne i Kirkens Sosialtjeneste hadde gitt oss aktuelle navn i kommunene. Ved et par tilfeller endte vi opp med andre informanter enn de vi først var blitt tipset om – enten pga omrokninger i stab eller på grunn av at personen som ble kontaktet vurderte at andre medarbeidere var bedre egnet til å besvare våre spørsmål. Til tross for at kommunene driver relativt ulikt boligsosialt arbeid, vil vi i denne evalueringen ikke identifisere den enkelte kommune. Dette både ut fra konfidensialitetshensyn og formålet med evalueringen. Vi har imidlertid søkt å skille litt mellom innspill som stort sett er gjennomgående i alle kommunene, og innspill som kommer mer enkeltvis.

Temaområde for intervju med kommunene var:

- Om det boligsosiale arbeidet
- Om samarbeidet mellom kommune og prosjekt
- Om prosjektets aktualitet

3.2.2 Ansatte i Kirkens Sosialtjenestes lokale tiltak

Samtidig som vi søkte å få inn et eksternt system- og kvalitetsperspektiv på prosjektet, var det også ønskelig å få interne faglige vurderinger av det boligsosiale arbeidet, samt perspektiver som fanger opp det lokale organisasjonsleddets vurderinger av den sentrale

prosjektorganisasjonen. Vi så det derfor som hensiktsmessig å intervju noen av de lokalt ansatte i Kirkens Sosialtjeneste. Vi ba Kirkens Sosialtjeneste sentralt om å gi oss navn på personer som hadde god kjennskap til det boligsosiale arbeidet lokalt, som gjerne besatt nøkkelposisjoner og som hadde erfaringstid i prosjektet. Etter å ha fått aktuelle navn på informanter fra prosjektmedarbeider ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor, ble disse kontaktet og rekruttert pr telefon. Vi endte opp med et utvalg bestående av en representant for hvert av de tre lokale tiltakene som har hovedfokus i denne evalueringen.

To av informantene hadde lang erfaringstid i tiltakene, mens en informant hadde noe kortere. Denne informanten hadde imidlertid en sentral posisjon i sitt tiltak – og hadde god kjennskap til arbeidet og aktuelle problemstillinger som var kommet opp i løpet av prosjektperioden. Erfaringene deres som ansatt i prosjektet varierer fra oppstartstidspunktet (to og et halvt år) til ca et halvt års erfaring. Informantene fra lokalledet er både kvinner og menn. Vi har i rapporten ikke identifisert meningsforskjeller ut fra erfaringstid eller annen bakgrunn, men har tilstrebet å tegne noen skillelinjer mellom utsagn der det er stor grad av enighet, og ytringer som ikke er så sterkt representert hos alle informantene. Vi har ikke identifisert kjønn av hensyn til konfidensialiteten.

Temaområde for intervju med de lokalt ansatte i Kirkens Sosialtjeneste var:

- Om det boligsosiale arbeidet
- Om samarbeid mellom kommune og prosjekt
- Om selve prosjektorganiseringen

3.2.3 Ansatte ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor

I kraft av at prosjektets organisering har bestått av relativt ulikt utformede lokale tiltak, kan det være utfordrende for lokale parter å uttale seg om prosjektets mer overordnede perspektiver og felles erfaringer. Det ble derfor vurdert som viktig å også få tilgang til sentrale aktørers vurderinger av prosjektet. Denne informantgruppa består av nøkkelpersoner ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor. Disse informantene har fulgt prosjektet tett, de kjenner til målsettingene bak prosjektet og har hatt tett dialog med de lokale tiltakene underveis. Det ble også vurdert at disse informantene best kunne gi en overordnet beskrivelse av utviklingen av prosjektet i perioden.

Informantene ble rekruttert gjennom dialog i planlegging av evalueringen.

Temaområde for intervju med de ansatte ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor var:

- Om prosjektets utforming og innhold
- Om det boligsosiale arbeidet i prosjektet
- Om samarbeid med det lokale leddet av Kirkens Sosialtjeneste

3.3 Generaliserbarhet

Analysene i denne rapporten baseres på et kvalitativt materiale. I dette ligger at vi ikke har som intensjon å formidle hele bildet av prosjekt *Bolig med nogo attåt*, men heller gi et innblikk i hvordan noen ansatte fra organisasjonen sentralt og lokalt, samt noen representanter fra kommunene vurderer tjenestene som tilbys. Selv om evalueringen slik ikke vil kunne sies å være representativ ut fra en kvantitativ statistisk forståelse av begrepet, er informantenes brede erfaringsbakgrunn med på å kunne belyse prosjektet fra ulike perspektiv. Vi vurderer også at det er interessant at mange av temaene som løftes fram i evalueringen, har vært i søkelyset for flere informanter fra ulike nivå. På denne måten har vi kunnet identifisere noen ”typiske” svar, som peker på noen generelle utfordringer, erfaringer og problemer.

Vi vurderer at utvalget av informanter kan ha en svakhet ved at vi har rekruttert informanter fra lokalledet på bakgrunn av prosjektmedarbeiders vurdering av hvem som kunne egne seg til intervju, og tilsvarende at rekruttering fra kommunene fant sted ut fra lokale tiltakslederens vurdering av kommunale samarbeidspartnere. Det kan slik være en fare for at interessenter bak prosjektet har vært styrende for utvalget av informanter. Utvalg skjedde imidlertid på bakgrunn av spesifiserte kriterier fra oss. Flere av informantene var ”gitt” som følge av de kriterier vi hadde satt opp, og det kan også nevnes at det ved to tilfelle gjort intervjuer med andre enn hvem vi først ble tipset om.

Vi har søkt å kvalitetssikre intervjuarbeidet ved å la informantene lese referatene fra intervjuene i etterkant og korrigere disse. Flere informanter hadde innspill – og enkelte benyttet også denne runden til å utdype egne vurderinger. Vi har også operert med informert,

frivillig samtykke, der informantene har hatt mulighet til å trekke seg både før, under og etter intervju.

Vi vil i det følgende først gi en presentasjon av selve prosjektet *Bolig med nogo attåt*, før vi siden går inn i resultatene fra intervjuene med de tre informantgruppene.

4 Beskrivelse av prosjekt Bolig med nogo attåt

Prosjektbeskrivelsen struktureres i følgende deler: Først gis en beskrivelse av prosjektets målsetning og mandat i lys av Kirkens Sosialtjenestes mer overordnede målsetninger. Deretter gis en beskrivelse av prosjektets organisasjon og struktur – med særlig fokus på prosjektmedarbeiders funksjon. Avslutningsvis gis en kortfattet beskrivelse av de ulike lokale tiltakene – både med vekt på organisasjon og tjenesteutforming.

4.1 Bolig med nogo attåt – målsetning og mandat

Kirkens Sosialtjeneste er en landsomfattende diakonal stiftelse som arbeider innenfor områdene barnevern, rus, psykiatri, utviklingshemmede, oppfølging og rehabilitering. Organisasjonen har 22 virksomheter, rundt 300 ansatte og et stort korps av frivillige. Prosjekt Bolig med nogo attåt inngår i Kirkens Sosialtjenestes oppfølgingsarbeid overfor mennesker med problemer knyttet til rus og/eller kriminalitet. Organisasjonens sterke satsning på oppfølgingsarbeid skjer ut fra erkjennelsen av at en vesentlig del av rehabiliteringsforløpet foregår i overgangen fra behandling (eller soning) til hverdagen. Oppfølgingsarbeidet har et helhetlig fokus, med mål om at mennesker skal få utvikle seg i sin livssammenheng. I praksis innebærer dette tilnærminger som favner bolig og fritid, arbeid og utdanning, sosialt nettverk og sosial fungering, holdninger og verdier, fysisk og psykisk helse, økonomi og materielle forhold. Arbeidet baseres på en styrkebasert modell, der man ønsker å fokusere på den enkeltes sterke sider og ressurser, som et utgangspunkt for gjenintegreringen i samfunnet. Den helhetlige tilnærmingen forutsetter et tett lokalt samarbeid både med andre frivillige organisasjoner, kommunale instanser, behandlingsapparatet, kriminalomsorg, kirken m.fl. I tillegg er statlige fag- og myndighetsorganer som Sosial- og helsedirektoratet og Husbanken identifisert som sentrale i samarbeidet (Kirkens Sosialtjeneste 2007).

Prosjekt Bolig med nogo attåt søker å realisere disse målsetningene ved å koble det boligsosiale arbeidet tett både til Kirkens Sosialtjenestes øvrige tjenester og andre samarbeidsinstanser. Kjerneverdiene for prosjektet er identifisert som helhet, samarbeid og individuell oppfølging.

Prosjektets målgruppe var ved oppstart mennesker over 18 år som har hatt rusproblemer og som nå prøver å leve et rusfritt liv, og som behøver oppfølging i forhold til bolig – gjerne i overgangen til hverdagen fra enten behandling eller soning. I tillegg har man i det siste ønsket å utvide satsningsområdet ved å etablere et prosjekt som ser på bolig i overgangen mellom barnevern og voksenliv. Man har også planer om å opprette enda et prosjekt som ser på overgangen fra soning til løslatelse. Prosjektet kan slik sies å ha to pilarer, der den ene er forankret i arbeid med bolig og den andre ligger i fokuset på overgangen fra ulike former for behandling/rehabilitering/soning og hverdagslivet etterpå. Det er i kombinasjonen av disse fokusområdene man finner prosjektets særpreg.

4.2 Prosjektorganisasjonen sentralt

Prosjekt Bolig med nogo attåt, er initiert fra Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor og den sentrale prosjektstillingen er fullfinansiert av prosjektmidler fra Husbanken. Denne stillingen har ansvar for service opp mot organisasjonens lokale tiltaksapparat, og tjener i tillegg som en koordinator for det boligsosiale arbeidet mellom organisasjonen lokalt og sentralt – samt inn mot nasjonale fag- og myndighetsaktører. Selv om stillingen har et klart mandat rettet mot det boligsosiale, har man ønsket å etablere en helhet mellom bolig og organisasjonens øvrige oppfølgingsarbeid i form av arbeidstrening, rehabilitering. Stillingen er derfor plassert ved oppfølgingsenheten ved hovedkontoret.

Styrken ved at prosjektet er plassert ved oppfølgingsenheten er nettopp tilrettelegging for helhetlig perspektiv på arbeidet. Samtidig kan dette også være en av utfordringene – ved at helheten kan stjele noe oppmerksomhet fra fokuset på bolig. Det understrekes derfor fra Kirkens Sosialtjenestes side at de ser stor verdi i at prosjektstillingen har et tydelig boligsosialt fokus – og at det å ha en egen stilling med dette som mandat bidrar til å heve organisasjonens kunnskap og oppmerksomhet om bolig og boligsosialt arbeid.

Prosjektmedarbeider har hatt grundig kjennskap til de ulike nasjonale boligsatsningene de siste årene – og har slik vært sentral som kompetansefaktor i organisasjonen. Prosjektmedarbeider har også hatt en viktig funksjon i å tilrettelegge for samlinger der de ulike lokale tiltakene kan møtes for å utveksle erfaring og kunnskap. Prosjektmedarbeider har

dessuten i sin funksjon søkt å stille opp for de lokale tiltakene, både ved å reise ut, delta i styringsgrupper, være tilgjengelig på telefon etc. Samtidig har det ikke vært faste strukturer for dette samarbeidet – noe som fra prosjektmedarbeiders side etterlyses som ønskelig.

4.3 Bolig med nogo attåt på lokalt plan

Prosjektets sentrale organisering utgjør bare en del av den totale innsatsen som faller inn under paraplyen Bolig med nogo attåt. I tråd med Kirkens Sosialtjenestes øvrige ideologi, har man også i dette prosjektet vektlagt lokal forankring og frihet i utforming av tiltakene. Det er p.t. totalt fem tiltak som faller inn under prosjektet Bolig med nogo attåt. Som nevnt tidligere, er disse ulike både hva gjelder målgrupper, arbeidsmetoder, finansiering og erfaringstid. Det gis her en kort beskrivelse av de ulike tiltakene:

4.2.1 Boligtiltaket Folkestadsgate, Hamar

Boligtiltaket Folkestadsgate er del av Hamartiltakene, som er et helhetlig tiltaksapparat for mennesker som har en bakgrunn med rusproblemer og/eller kriminalitet. Hamartiltakene består totalt av fire ulike virksomheter med tilbud om bolig, arbeidstrening, og ulike nivå av oppfølging. Folkestadsgate er et boligtilbud bestående av fem leiligheter for kvinner og menn i alderen 18-45 år. Det forventes at beboerne er motivert for et liv uten rus, og det opereres med rusfrihet i leilighetene. I løpet av høsten 2007 vil det imidlertid opprettes to avlastningsleiligheter i tilknytning til Folkestadsgate, der man åpner for at personer som har hatt en sprekk, kan fortsette å få oppfølging uten at man viker fra prinsippene om rusfrihet i selve Folkestadsgate.

De langt fleste beboerne er under legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Selve boligtiltaket Folkestadsgate har tre og en halv stillingshjemmel som er besatt av leder, nestleder og miljøterapeuter. I tillegg er Securitas leid inn for vakthold på natt. Leilighetene finansieres dels gjennom at leietakerne betaler husleie og dels gjennom et tilskudd fra Husbanken (årlig tilskudd i 20 år) – og øvrig oppfølging dekkes gjennom finansiering fra Hamar Kommune og Hedmark Fylkeskommune. Tiltaket har jevnt over høyt belegg – dette grunnet tett samarbeid med kommunen om tilbudet, samt boligmangel i Hamar.

Inntak og prioritering av nye beboere skjer i tett samarbeid med kommunen. Det er opprettet et felles inntaksteam mellom kommune og tiltak, der hver søknad vurderes individuelt. Selv om det er kommunen som har det formelle ansvaret for leietakerne, så er det Kirkens Sosialtjeneste som står for mye av den daglige oppfølgingen. I dette arbeidet vektlegger man en mest mulig ”normal” botilværelse for leietakerne, der forhold til naboer, arbeid/sysselsetting, nettverksbygging etc. står sentralt. En målsetning er at den enkelte leietaker skal få tilbud om arbeid eller skole. For noen krever dette spesiell tilrettelegging, og flere beboere får også oppfølging fra andre tjenester som ligger inne under Hamartiltakene. Den helhetlige tenkningen forankres formelt både i en individuell plan for hver beboer, og i ansvarsgrupper bestående av aktuelle samarbeidsparter fra Kirkens Sosialtjeneste, Hamar kommune, behandlingsapparat, kriminalomsorg, NAV etc. Samarbeidet med disse aktørene forankres også på mer strukturelt nivå, ved at flere av dem deltar i tiltakets overordnede referansegruppe.

Brukermedvirkning står sentralt i tiltaket. Man søker å ivareta denne gjennom ukentlige husmøter der leietakerne møtes for å ta opp saker som angår fellesskapet. Det er også arrangert allmøter, hvor leietakere og personal er til stede.

4.2.2 Boligtiltaket Hørløcksveg, Trondheim

Boligtiltaket Hørløcksveg i Trondheim består av åtte samlokaliserte leiligheter for leietakere over 18 år, som er i en rehabiliteringsfase etter enten rusbehandling eller soning. De fleste leietakerne har vært menn – uten at målgruppa er avgrenset i så måte. Bakgrunnen for at man startet tiltaket var at man gjennomførte en spørreundersøkelse som avdekket stort behov for et oppfølgings/ettervernstilbud for nettopp målgruppa av personer som har gjennomført behandling/soning, men som har behov for oppfølging i overgangen til hverdagen. Etter at man har drevet tiltaket en periode, ser man imidlertid at tilsøkingen ikke er så stor som forventet, og man har derfor utvidet målgruppen noe til også å omfatte personer som har et mer generelt behov for bolig og booppfølging. Det forventes at boligforholdet skal være rusfritt, men for enkelte beboere har der vært tilbakefall – og behov for å gå noen runder før botilværelsen stabiliserer seg. Boligtiltaket har en stillingshjæmmel som er besatt av en daglig leder.

Leilighetene finansieres dels gjennom at leietakerne betaler husleie, dels gjennom tilskudd fra Husbanken (årlig tilskudd i 20 år) og dels ved støtteordninger til den enkelte leietaker fra kommunen. I tillegg yter kommunen midler til driften av oppfølgingsarbeidet. Det er kommunen som foretar den formelle prioriteringen av hvilke brukere som skal få plass i tiltaket, men inntaksprosessen foregår i tett dialog med Hørløcksveg. Både kommunens representant og boligtiltakets representant uttaler at det har vært høy grad av enighet om hvilke brukere som er aktuelle for tiltaket. Under inntaket anvendes mye tid på å bli enige om hva som skal være målene for arbeidet, og hva som rent praktisk skal gjøres. Målet er å ha en så tydelig ”bestilling” som mulig, allerede før beboeren flytter inn.

Selve oppfølgingsarbeidet er individuelt utformet og formalisert i en individuell plan. Boligtiltaket går ikke inn i den direkte oppfølgingen av beboeren uten at dette eventuelt er avtalt med kommunen på forhånd, men man vektlegger å etablere en trygg, stabil bosituasjon, som muliggjør at beboeren kan nyttiggjøre seg oppfølging som tilbys fra andre samarbeidsparter i kommunalt hjelpeapparat, kriminalomsorg, rusbehandlingsapparatet etc. Daglig leder er en kontaktperson for beboerne, og litt av kjernen i arbeidet dreier seg om at beboerne har tilgang til en person som er tilgjengelig og fleksibel i forhold til dagliglivets mestring. Det tilstrebes at alle beboerne skal ha egne ansvarsgrupper, men dette ansvaret forankres i kommunen. Boligtiltaket har i sitt arbeid særlig fokus på arbeid/sysselsetting og nettverksbygging – i tillegg til det boligsosiale arbeidet.

4.2.3 Prosjekt Erobring, Jarlegården, Steinkjer

Prosjekt Erobring er et samarbeid mellom Jarlegården Oppfølgingscenter (Kirkens Sosialtjeneste) og kommunene Steinkjer, Verran og Inderøy. Prosjektet tilbyr både boligsosialt arbeid i de to rehabiliteringsboligene ved Jarlegården, samt oppfølging hjemme i brukernes egne eide eller leide leiligheter. Det er Steinkjer kommune som benytter plassene i rehabiliteringsboligene, mens alle kommunene kan inngå avtaler om oppfølging i brukernes egne hjem. Kommunene har ansvar for å stille til disposisjon leiligheter for tjenestemottakerne, som egner seg til rehabilitering. Totalt har prosjektet til enhver tid kontakt med ca ti personer – hvordan seks regnes som mottakere av aktiv oppfølging. Brukerne er både menn og kvinner.

Prosjektet fokuserer på overgangen mellom soning og et liv i frihet. Arbeidet starter ofte opp allerede før løslatelse – ved at ansatt fra prosjektet jobber sammen med innsatt og ansatte ved fengselet om å planlegge løslatelse. Funksjonen blir slik å være tilrettelegger i kontakten mellom institusjon og tjenestene utenfor, som eksempelvis sosialtjeneste, boligkontor, trygdekontor, politi etc. Arbeidet er individuelt innrettet, men sentrale fokusområder er sosialt nettverk, ordnet økonomi, arbeid/sysselsetting og bolig. I tillegg er det lagt opp til at deltagerne går igjennom et bevisstgjøringsprogram i forhold til livet etter soning.

Oppfølgingsarbeidet er individuelt utformet og både innhold og omfang av kontakten kan variere relativt mye. Arbeidet er imidlertid regulert gjennom gode samarbeidsavtaler – hvor det fremkommer tydelig at Jarlegården/prosjekt Erobring er praktiske utførere når det gjelder ivaretagelse og oppfølging av leietakerne. Prosjektleder sitter i ansvarsgrupper for mange av de som mottar oppfølging fra prosjektet. De som bor i rehabiliteringsboligene har naturlig tette kontakt med tiltaket, men også andre har tett oppfølging. Man tar i prosjektet aktiv bruk av eksterne ressurser, som andre frivillige organisasjoner, brukerorganisasjoner etc.

Prosjektet er i all hovedsak finansiert av Husbanken, men har også mottatt noe støtte fra Midtnorsk kompetansesenter for Rus og fra Nord Trøndelag fylkeskommune. Husleien i de to utleieboligene i Jarlegården innkreves fra Steinkjer kommune, men om disse i sin tur krever husleie fra leietakerne er uklart. Det er en stillingshjemmel knyttet til prosjektet, og i tillegg benyttes noe frivillig innsats fra Røde Kors.

4.2.4 Prosjekt Bo, bro, brille, Styve Gard, Bergen

Prosjektet Bo, bro, brille søker å se på overgangen mellom tiden i barnevernsinstitusjon og voksenlivet. Prosjektet er finansiert av Husbanken og tar utgangspunkt i Kirkens Sosialtjenestes barnevernstiltak i Bergen – Styve Gard, og formålet er å finne kunnskap om hvordan ungdom selv opplever det å flytte fra barnevernsinstitusjon til egen bolig. Styve Gard er et behandlingskollektiv for unge i alderen 14-20 år, med rus, kriminalitet og/eller andre adferdsproblemer i hjem, skole og samfunn. De fleste ungdommene har en eller annen problematikk knyttet til rus. Kollektivet har en kapasitet på totalt tolv plasser – fordelt på tre ulike avdelinger som ivaretar ungdommene ut fra deres forskjellige behov. Prosjekt Bo, bro, brille skal både se på hvilke hjelpebehov ungdommene har erfart å ha i utflyttingsprosessen –

samt hvordan de mener at livssituasjonen best kan tilrettelegges etter opphold på institusjon. Prosjektet ble startet våren 2007 og vurderes derfor ikke å være klart for evaluering på nåværende tidspunkt.

4.2.5 Prosjekt Gode Naboer, Huset Tromsø

Prosjekt Gode Naboer startet som et tremåneders forprosjekt høsten 2006 med finansiering fra Husbanken. Prosjektet hadde som formål å utvikle tiltak for personer som enten ble skrevet ut fra institusjon eller løslatt fra soning. Prosjektet skulle dels bidra til generell kompetanseheving i boligsosialt arbeid, samt å utvikle et konsept for arbeid med bolig for målgruppa beskrevet ovenfor. Prosjektet ble gjennomført i tett samarbeid med Tromsø Kommune. Konseptet som er utviklet består av følgende elementer:

- Arbeid opp mot private utleiere for å fremskaffe bolig for personer med bakgrunn i rus og/eller kriminalitet.
- Tilbud om boligsosial oppfølging for den aktuelle målgruppa i leiligheter som er fremskaffet
- Kursing og temakvelder om ulike temaer knyttet til bolig og bomestring.

Etter gjennomføring av forprosjektet har man bestemt seg for å gå videre med arbeidet i et mer omfattende prosjekt. Søknad om prosjektmidler er sendt til Husbanken. Man avventer nå svar på søknaden og arbeidet er derfor ikke iverksatt. Prosjektet vurderes derfor ikke som aktuelt for evaluering på nåværende tidspunkt.

5 Kommuneinformantenes synspunkter

Temaene som tas opp i dette kapittelet er hvordan kommunenes informanter vurderer kvaliteten på det boligsosiale arbeidet i Bolig med nogo attåt, hvordan de ser på samarbeidet med prosjektet, samt hvordan de vurderer aktualiteten til de tjenester som tilbys gjennom Bolig med nogo attåt. Kapittelet er strukturert ut fra at man under hvert av disse temaene både trekker frem sterke sider og sårbare/svake sider ved prosjektet. Under punktet om prosjektets aktualitet benyttes ikke en inndeling i sterke og svake sider, men inndeling ut fra sentrale temaer.

5.1 Kvaliteten på det boligsosiale arbeidet

Informantene som i denne undersøkelsen representerer kommunene, har noe ulik plassering i sin organisasjon – og har dermed litt ulik nærhet til det boligsosiale arbeidet. Kommentarene vil slik reflektere både et systemperspektiv og et mer praksisnært perspektiv.

5.1.1 Sterke sider ved det boligsosiale arbeidet

Det kan synes som om at de kommunale representantene i denne undersøkelsen har noe varierende kjennskap til det overordnede prosjektet Bolig med nogo attåt, men at de alle har svært god kjennskap til det boligsosiale arbeidet som utføres av Kirkens Sosialtjenestes tiltak lokalt. Dette arbeidet gis jevnt over svært positive vurderinger, og informantene begrunner dette med forhold som ansvar, dialog, fleksibilitet og tilgjengelighet.

En av de kommentarene som oftest gjentas, er at de lokale medarbeiderne i Kirkens Sosialtjeneste er svært ansvarsbevisste og at kommunenes representanter føler seg trygge på at brukerne blir fulgt opp på en god måte. De fremhever medarbeidernes engasjement og eiendomsforhold til arbeidet som skal utføres. Flere informanter sier også at de vurderer at brukerne har fått en helt særegen relasjon til sin kontaktperson ved Kirkens Sosialtjeneste – og at dette skyldes at brukerne føler seg trygge på at vedkommende er der for dem når de trenger det.

Videre blir prosjektets fleksibilitet i møte med brukernes behov, fremhevet som en av de helt klare styrkene ved det boligsosiale arbeidet som tilbys. Kommunenes representanter vurderer at en frivillig stiftelse har mulighet til langt mer fleksibel tidsbruk enn hva kommunens mer byråkratiske rammeverk tillater. Enkelte informanter vurderer at dette beror på at organisasjonen har frivillige krefter til disposisjon, mens andre informanter vurderer at dette dreier seg mer om innsatsen fra de som er ansatt i Kirkens Sosialtjeneste – og at disse har rammer som muliggjør andre arbeidsmetoder enn hva som er vanlig i kommunen.

En informant beskriver også at fleksibiliteten i stor grad dreier seg om at Kirkens Sosialtjeneste er langt mer oppsøkende enn hva kommunen har mulighet for å være. Det dreier seg om alt fra besøk på institusjon når brukerne fremdeles er i behandling eller under soning, hjemmebesøk i boligene til brukerne eller deltagelse sammen med andre eksterne samarbeidsparter på deres arenaer. Informanten mener at slik fleksibilitet er særlig viktig i den type ”overgangsfaser” som står i fokus for mye av arbeidet i Bolig med nogo attåt. Behovet for tjenestestrukturer som ikke legger opp til brudd i de personlige hjelpekontaktene rundt brukerne er stort, og prosjektet vurderes som et viktig bidrag når det gjelder å etablere slike strukturer.

Samtidig vektlegger informantene at det nettopp er i koblingen mellom kommune og Kirkens Sosialtjeneste at man finner nøkkelen til at brukerne får de tjenestene de har behov for – og at det klart er avgrenset hva Kirkens Sosialtjeneste skal ivareta av oppgaver. Flere av kommunenes representanter understreker sitt eget eierforhold til brukerne, og sier at de føler ansvar for både å koordinere og kvalitetssikre tjenestene – men at det er svært verdifullt at Kirkens Sosialtjeneste gjør sin del av jobben på en så god måte. De fleste informantene gir også uttrykk for at de kjenner eierskap til Bolig med nogo attåt – og det boligsosiale arbeidet som tilbys lokalt. De sier at de har vært aktive i både planlegging, initiering og gjennomføring av prosjektet, og at de vurderer at den tette koblingen på systemnivå også har lett for å forplante seg ned i tilsvarende gode koblinger i arbeidet med enkeltbrukere. Enkelte informanter gir uttrykk for at de ser at kollegaer som ikke har denne type forankring inn mot prosjektet, kanskje kan slite noe mer med å forstå hvilke tjenester som tilbys – og hvilke brukere som kan nyttiggjøre seg tiltakene.

En annen positiv erfaring som trekkes frem av de kommunale informantene, er at prosjektet har lyktes med å utforme individuelle opplegg som er godt tilpasset for den enkelte bruker.

De forteller at den individuelle tilretteleggingen står på dagsorden allerede når man starter planlegging av innflytting i leilighet, og sier at man hele tiden underveis i oppfølgingen søker å finne ut av hvordan man kan lage opplegg som passer best mulig for hver enkelt bruker. Så å si alle informantene understreker at de mener at bolig ikke kan sees isolert, men må settes i sammenheng med et mer helhetlig livsperspektiv – og at en god individuell oppfølging oftest fordrer innsats fra flere aktører. Tett kontakt mellom kommune, Kirkens Sosialtjeneste og andre sentrale bidragsytere, vurderes som nødvendig for å nå målet om individuell tilrettelegging. En annen forutsetning er god bruk av planverktøy – og at planen er et levende dokument, som hele tiden kan tilpasses de situasjoner som måtte oppstå. Enkelte kommuner sier at de ikke har praktisert individuell plan så aktivt, men at de ser dette som et forbedringspotensial for egen tjenesteutøvelse, og at prosjektet også bidrar til å øke oppmerksomheten rundt behovet for gode planer.

En informant fremhever at kommunen og Kirkens Sosialtjeneste ved enkelte tilfeller også har hatt valgt å innta separate hjelpe- og kontrollroller, for å gi brukere med et vanskelig forhold til en del av kommunens kontrollfunksjoner, tilgang til en mer harmoniorientert hjelperolle. Det vises her til et eksempel der en bruker hadde et svært dårlig forhold til den kommunale sosialtjenesten, og hvor man så at Kirkens Sosialtjeneste kunne komme inn og etablere en tillitsrelasjon på en måte som sikret at brukeren fikk den hjelpen han hadde behov for. Informanten vurderer at dette ville vært svært vanskelig om man bare skulle spille på kommunens egne ansatte – som for brukeren representerte mange negative erfaringer.

Enkelte av informantene som her representerer mindre kommuner, sier at det kan være utfordrende å etablere høy kompetanse på boligsosialt arbeid – og dermed kvalitativt gode boligsosiale tjenester lokalt – fordi det er varierende hvor ofte de møter utfordringene i praksis. De mener at Bolig med nogo attåt er et verdifullt bidrag – fordi man har mulighet til å ”hente inn” kompetansen og tjenestene etter behov. Kompetanse blir også vektlagt av mange av de andre informantene. De peker på det verdifulle i at Kirkens Sosialtjeneste har stillinger som har en så tydelig boligsosial profil, og mener dette gjør at organisasjonen har opparbeidet spesialkompetanse som kommer kommunenes brukere til gode.

Informantene mener også at det er god sammenheng mellom prosjektets rammer i form av tidsbruk og tjenester, og brukergruppene som i dag nyttiggjør seg tiltakene. Flere sier imidlertid at det har vært en prosess å komme fram til riktige brukere – og at denne prosessen

nesten alltid har skjedd i en svært god dialog mellom Kirkens Sosialtjeneste og kommunen lokalt. Også her trekkes Kirkens Sosialtjenestes fleksibilitet frem som en styrke, og kommunenes representanter oppfatter at organisasjonen har et genuint ønske om å tilby gode tjenester for de brukerne som har behov for det.

Når det gjelder tilbakemeldinger fra brukerne, er det noe variasjon mellom kommunene når det gjelder systematisk innhenting av disse. Enkelte informanter sier at de ikke har god nok kjennskap til brukernes vurderinger til å kunne uttale seg om disse, og mener det er viktig å gjennomføre en brukerundersøkelse. De fleste informantene sier imidlertid at de har hørt veldig mye positivt fra brukerne om det boligsosiale arbeidet som tilbys. De sier at dette oftest dreier seg om relasjonen mellom brukere og kontaktpersonen de har i Kirkens Sosialtjeneste. Flere sier også at de har et inntrykk av at mange brukere har fått bedret sin livskvalitet gjennom kontakten med prosjekt Bolig med nogo attåt. Et flertall av informantene sier at de helt klart vurderer at brukerne både har fått bedret sin evne til å bo – og å beholde boligen sin – som et resultat av arbeidet fra prosjekt Bolig med nogo attåt. Andre er mer usikre på i hvilken grad prosjektet har ført til at brukerne klarer å bo helt selvstendig. Flere av disse informantene understreker imidlertid at de ser på det boligsosiale arbeidet som en lang prosess, og at prosjektets tidsrammer er for korte til at dette lar seg evaluere på nåværende tidspunkt.

5.1.2 Sårbare faktorer/svake sider ved det boligsosiale arbeidet

Den utfordringen som oftest nevnes i intervjuene med kommunenes representanter i denne evalueringen, er at de opplever at Kirkens Sosialtjeneste har problemer knyttet til strukturer omkring husleiebetaling - og til en viss grad også leiekontraktsinngåelse. Informantene gir noe ulike forklaringer både på hvordan dette problemet fremtrer og hvordan det oppstår. En informant vurderer at Kirkens Sosialtjeneste har liten erfaring på dette området og at det derfor har vært behov for avklaringer både på hva som skal ligge i en leiekontrakt og hvilke forventninger de kan stille til kommunen, når det er brukerne som formelt er leietakere. Et par informanter mener at hovedproblemet dreier seg om selve innkrevingsstrukturene i Kirkens Sosialtjeneste, der husleien betales inn på en konto knyttet til hovedkontoret – og der de oppfatter at det lokale leddet av organisasjonen får lite informasjon om betalt husleie. De mener at denne strukturen er lite transparent, og at man i møte målgruppa for prosjektet må ha

ryddige strukturer, som gjør at man bidrar til å forhindre opparbeiding av husleierestanser. En informant vurderer at Kirkens Sosialtjeneste kanskje ikke har kjent godt nok til de kommunale vilkårene for sosialhjelp til husleie – og at dette har ført til både misforståelser og uklare forventninger. Her er det imidlertid lokale forskjeller. Denne informanten sier også at det er ønskelig at Kirkens Sosialtjeneste gir kommunen mer fortløpende informasjon om status når det gjelder innbetaling – for slik å sikre at kommunen også har mulighet til å arbeide sosialfaglig med brukere som kanskje sliter med disponeringsproblemer.

De fleste informantene vurderer imidlertid at det har latt seg gjøre å diskutere problemstillingen med Kirkens Sosialtjeneste – og de sier at de opplever at organisasjonen har tatt tak i problemet. Et par informanter fastholder at dagens eksisterende struktur for husleieinnbetalingen er for dårlig, og mener at organisasjonen må arbeide mye mer aktivt med at det lokale leddet hele tiden har full oversikt over innbetalingene.

En annen utfordring som trekkes frem av et par av kommunenes representanter, dreier seg om forholdet mellom respekt for brukernes private sfære og behovet for oppfølging. Informantene mener at man kanskje fra Kirkens Sosialtjeneste tidvis står i fare for å ignorere hjelpebehov ved at man lar respekten for brukernes egne grenser og eget initiativ bli satt svært høyt. Konkrete eksempler som trekkes frem er om man i noe større grad bør gå inn i leilighetene til brukerne dersom de har dårlige perioder – og at man i overgangen fra institusjon til hverdag kanskje bør holde tettere fast i kontakten med brukeren – selv om denne kanskje initierer kontakten selv. De understreker at de er positive til at det boligsosiale arbeidet baseres på frivillighet fra brukernes side, men sier at de nok ønsker at de lokalt ansatte ”bryr seg” litt mer.

En informant problematiserer også at det kan være en tendens til at tiltaket blir sårbart ved at det bare er en person som har ansvar for det boligsosiale arbeidet. Informanten sier at kommunen ikke har erfaring med at det har sviktet på noe tidspunkt, men at der er en potensiell fare for at om denne ene personen skulle bli borte fra arbeidet, så forsvinner all kompetansen som i dag tilbys. Informanten gir uttrykk for at det kanskje burde jobbes mer med å etablere nettverk mellom ulike mennesker som driver boligsosialt arbeid innenfor en viss geografisk spredning, både innenfor og utenfor Kirkens Sosialtjeneste, for å sikre mer kontinuitet.

Et siste tema knyttet til utfordringer innenfor det boligsosiale arbeidet, dreier seg om å finne riktige brukere til tiltaket. Et par av informantene mener at det særlig i oppstarten av arbeidet var utfordrende å vite hvilke brukere som var egnet for tilbudet. Særlig en informant opplevde at de fra kommunen fikk for lite informasjon om tjenesten og kompetansen som ble tilbudt – og at dette er noe de har måttet finne ut av etter hvert. Informanten mener at både kommunen og Kirkens Sosialtjeneste kanskje ville ha tjent på at det var utarbeidet litt mer informasjonsmateriale – både rettet mot kommunale saksbehandlere og kanskje også brukere og pårørende. Også andre informanter tematiserer utfordringer knyttet til det å finne riktig brukergruppe, men disse mener i stor grad at man har måttet gå veien om å finne riktige brukere sammen – og at man i denne prosessen har utviklet en fleksibilitet og en profil som kanskje også er en av styrkene ved arbeidet.

5.2 Om samarbeidet mellom kommunen og Bolig med nogo attåt

5.2.1 Sterke sider ved samarbeidet

De kommunale informantene vurderer gjennomgående samarbeidet med prosjektets lokalt ansatte som svært godt. Flere informanter sier uoppfordret at de vurderer at de har sterke aksjer prosjektet, både i konkret og overført betydning. De begrunner dette med at kommunen bidrar med finansiering av de lokale tiltakene og at de slik har bidratt aktivt både med utforming og iverksetting av prosjektet. Flere sier at de har opplevd at Kirkens Sosialtjeneste og kommunen har hatt sterke felles interesser i få denne type tiltak på banen og at det har vært svært konstruktive prosesser knyttet til både å finne egnet finansiering og å utforme tjenester som passer for de brukerne som har behov for boligsosial oppfølging.

De fleste informantene forteller at de har formelle strukturer for samarbeid, enten i form av faste referansegrupper, ansvarsgrupper rundt brukerne, inntaksteam etc. Disse strukturene evalueres jevnt over som svært gode og viktige. De informantene som har erfaring fra felles inntaksteam med Kirkens Sosialtjeneste vektlegger dette som særlig verdifullt. De peker på at man på denne måten dels har sikret riktig brukergruppe for tiltaket og dels har man lagt til rette for langt bedre planarbeid enn hva som ville vært tilfelle om inntak bare ble gjort fra

kommunens side. De kommunene som i denne evalueringen ikke har felles inntaksteam, uttaler ikke dette som et problem, men de vektlegger at de står i svært tett dialog med Kirkens Sosialtjeneste om inntaket, selv om de formelle vedtak fattes av kommunen alene.

I tillegg vektlegger også informantene verdien av lave terskler når det gjelder mer uformell kontakt. De sier at de opplever det lett å ta en telefon – og at det eksisterer en åpen tone mellom kommunens og Kirkens Sosialtjenestes ansatte. De sier at kontakten selvsagt preges av de ansatte hos Kirkens Sosialtjeneste er mye ute i feltet og dermed ikke alltid tilgjengelige på telefon, men de opplever at de alltid er raske med å ringe tilbake dersom kommunen har behov for kontakt. Et par av informantene vektlegger også sterkt den personlige kjemien som er mellom de lokalt ansatte og kommunens representanter. De er opptatt av at Kirkens Sosialtjenestes ansatte har riktig personlighet for jobben – og at det er mennesker med både livserfaring og formell kompetanse som jobber i de lokale tiltakene. Slik opplever de at situasjonen er i dag – og mener at dette er en nøkkelfaktor for at arbeidet lykkes.

To av informantene sier imidlertid at den uformelle kontakten kanskje er enklere for dem selv, som har vært aktive i opprettelsen av prosjektet og vurderer at kollegaer ikke har samme forankring. Begge disse informantene sier at der har vært en tendens til at kollegaer benyttet informantene som et mellomledd inn til Kirkens Sosialtjeneste, i stedet for selv å ta kontakt direkte med de ansatte der.

Kommunenes representanter vurderer at ansvarsfordelingen mellom kommune og lokalt tiltak er rimelig klar. De fleste har en struktur der kommunen har det formelle ansvaret for avtaleinngåelse, vedtak etc, mens Kirkens Sosialtjeneste står ansvarlig for daglig drift av boligene og selve oppfølgingsarbeidet. En av informantene benytter begrepet ”støttefunksjon” om arbeidet som utføres av Kirkens Sosialtjeneste, og er opptatt av å understreke at kommunen alltid ”eier” brukerne sine. Lignende holdninger uttrykkes også av andre informanter fra kommunene, og de understreker at det er viktig for dem at Kirkens Sosialtjeneste eksempelvis rapporterer grundig om arbeidet de utfører i relasjon til den enkelte bruker, nettopp for å sikre at kommunen beholder dette eierskapet og ansvaret.

5.2.2. Sårbare faktorer/svake sider ved samarbeidet

Et tema som fremkommer med særlig fokus i to av intervjuene, er utfordringer knyttet til finansiering av arbeidet når prosjektperioden er over. Kommunenes representanter sier i denne sammenheng at de vurderer det som utfordrende at prosjekter stadig opprettes uten at man har sikret varige finansieringsstrukturer. De sier at dette ikke bare gjelder fra Kirkens Sosialtjenestes side, men at de opplever at mange frivillige, ideelle organisasjoner drifter arbeidet sitt på denne måten, og at dette skaper en del problemer. De understreker at de ser prosjektorganisasjonens styrke i det at man får testet ut nye tiltak, men de vurderer det som problematisk at det skapes behov og forventninger som man ikke har forutsetninger for å imøtekomme på sikt. Informantene understreker at dette kanskje vel så mye er en kritikk av hvordan staten organiserer ulike satsninger, og peker på at det innenfor området av boligsosialt arbeid har vært alt for mange kortere prosjekter - heller enn en vilje til å tenke langsiktig. En av informantene sier at det i slike sammenhenger er en fare for at kommunen får rollen som ”gjerrig forvalter” – fordi man ikke har økonomiske rammer til å sikre tilsvarende tjenestekvalitet når prosjektperioden er over. Denne informanten mener at dette tidvis også har preget det lokale samarbeidet og at det er viktig at man i oppstarten av prosjekter må avklare forventninger om videre drift.

Når det gjelder selve det boligsosiale arbeidet, oppgir de fleste informantene som nevnt at dette fungerer svært godt. To av informantene sier imidlertid at det noen ganger kan fremstå som litt uklart hva som faller inn under ”oppfølgingsbegrepet”. De vurderer at det er helt klart at Kirkens Sosialtjeneste skal ha ansvar for det boligsosiale arbeidet, men når det eksempelvis gjelder kontakten med andre deler av behandlingsapparatet har de erfaringer på at det kan ha oppstått dobbeltkommunikasjon og dobbeltarbeid. Begge informantene understreker at dette kun har blitt problematisk ved et par anledninger og at de har klart å løse problemene raskt gjennom dialog. Den ene av informantene mener at det er kommunen som må ha det overordnede ansvaret for den helhetlige oppfølgingen, mens den andre informanten vurderer at ansvaret fint kan ligge hos Kirkens Sosialtjeneste, så lenge det er avklart hvilke fullmakter som er tildelt.

De kommunale informantene sier videre at de mener at samarbeidet har sin styrke ved at man også drar inn andre samarbeidsparter ved behov. De understreker at målet om individuell tilrettelegging fordrer innsats fra mange parter, og mener at der også er andre instanser som

kanskje kunne vært inkludert mer. Hvilke parter dette er, varierer fra kommune til kommune, men blant annet nevnes NAV, kommunale hjemmetjenester, psykisk helsevern etc. Informantene er usikre på om manglende deltagelse fra disse instansene skyldes at man ikke har invitert dem inn, eller om det heller er slik at de velger å ikke delta. De understreker imidlertid at her er et forbedringspotensial når det gjelder å få disse på plass i arbeidet rundt enkelte brukere.

En informant problematiserer også at det kan være en fare for at man fra kommunens side og fra Kirkens Sosialtjenestes side har så forskjellige utgangspunkt for kontakten med brukerne, at man ender opp på ”hver sin side av bordet”. Informanten sier at dette har vært tilfelle i noen saker hvor man har svært ulik oppfatning av hjelpebehov eller rettigheter til økonomisk støtte. Informanten sier at slike erfaringer har gjort det ekstra viktig både med rolleavklaring og at man har hatt tett dialog mellom lokalt tiltak og kommunen. Det blir understreket at dette kanskje er typiske oppstartsproblemer – og slikt som kan oppstå når det er utskiftning av ansatte enten i kommunen eller hos Kirkens Sosialtjeneste. Informanten mener at erfaringene tilsier at man må jobbe grundig med informasjon og overlapping ved skifte av ansatte – nettopp for at brukerne ikke skal bli skadelidende av eventuelt brudd i kontakten mellom samarbeidsinstansene.

5.3 Om aktualiteten til tilbudet

Alle informantene i denne undersøkelsen mener at tjenestene som tilbys gjennom prosjektet er høyst aktuelle – og vil absolutt anbefale andre kommuner lignende samarbeid om de får muligheten. De mener at målgruppa er aktuell, og flere understreker sterkt at prosjektet har en viktig verdi ved at man betoner rusfrihet i boligen. Et par informanter gir uttrykk for at dette har vært et tema for diskusjon innad i kommunen – og at der nok finnes krefter som er kritiske til det strenge kravet om rusfrihet. Informantene selv avviser dette, og mener at det nettopp her ligger et behov som prosjektet møter. Samtidig understreker særlig en informant at der også er behov for boliger for mennesker som har noe større utfordringer med rusfrihet – og at det hadde vært viktig å kunne utvikle tjenester også for disse.

Flere informanter mener at man med fordel også kunne vurdere å utvikle lignende tiltak for andre målgrupper – og peker særlig i retning av personer med psykiske lidelser. Enkelte mener at man kanskje også kunne jobbe med å etablere enda mer glidende overganger – ikke bare fra institusjon til oppfølging i egen bolig, men å tenke mer på grader av oppfølging i boligen. Her synes det å være stor lokal variasjon i dagens eksisterende tilbud – og det kan virke som om de lokale tiltakene støtter seg til litt ulike boligpolitiske modeller – alt fra normaliseringsmodellen til trappetrinnsmodellen.

Alle informantene ønsker å kunne fortsette samarbeidet, men et par peker på utfordringer knyttet til finansiering. En informant uttrykker usikkerhet i forhold til kommunens mulighet til å gå inn med midler som kan kompensere for bortfall av ekstern prosjektstøtte, men uttaler at de da vil diskutere omfanget på arbeidet – heller enn om det rent faktisk skal finne sted som tilbud. Informantene begrunner at de vil fortsette samarbeidet med at de opplever Kirkens Sosialtjeneste som en svært profesjonell aktør – og at kvaliteten på tjenesten er god. En informant sier at dette ikke bare begrenses til det praktiske arbeidet, men også de mer strukturelle aspekter knyttet til tilbakemelding og rapportering. Informanten opplever at Kirkens Sosialtjeneste er svært dyktige på akkurat dette – og at det bidrar til at kommunen blir trygg på tjenestekvaliteten.

5.4 Oppsummering

Kommunenes representanter gir det boligsosiale arbeidet i Bolig med nogo attåt jevnt over gode tilbakemeldinger. Særlig gis det positive vurderinger av de lokale tiltakenes evne til å etablere kontakt med brukerne og å aktivt holde fast i oppfølgingsarbeidet. Det vektlegges at Kirkens Sosialtjeneste som en organisasjon fra tredje sektor, har mulighet for å tilby tjenester og oppfølging som kommunen selv ikke har rammeverk for, og at dette vurderes som et svært verdifullt bidrag inn mot brukerne. Begrep som fleksibilitet og nærhet betones som en kvalitet ved relasjonsarbeidet. Sterk lokal forankring og eierskap til prosjektet, både hos Kirkens Sosialtjeneste og kommunen, fremheves som en suksessfaktor, og det synes som om at de kommunale informantene er tilfredse både med formelle og mer uformelle samarbeidsstrukturer.

Av utfordringer, er det særlig temaer knyttet til husleieinnkreving og kontrakter som vies oppmerksomhet, og det kan synes som om at informantene mener at der er behov for å gjøre noe med strukturene for dette arbeidet innad i Kirkens Sosialtjeneste. Det kan også synes som om at der i enkelte tilfeller er behov for noe mer ansvarsavklaring og rolledefinisjoner – særlig gjelder dette når nye personer kommer inn i samarbeidet. De fleste kommuneinformantene i denne evalueringen har selv vært ildsjeler i arbeidet – og det kan være at andre litt mer eksterne parter kan streve noe mer med å nyttiggjøre seg tilbudet før de har kjennskap til dette.

Alle informantene er samstemte om aktualiteten til tilbudet, og vil gjerne fortsette samarbeidet. Enkelte problematiserer utfordringer knyttet til finansiering, men er tydelige på at arbeidets kvalitet er så god at de vil gjøre mye for å gi aktuelle brukere dette tilbudet. De mener også at man kan vurdere å utvikle samarbeidet videre – både i retning av nye målgrupper og kanskje også nye arbeidsmetoder og tiltak.

6 De lokalt ansatte informantenes vurderinger

Temaene som tas opp i dette kapittelet er hvordan informantene som er lokalt ansatt i Kirkens Sosialtjeneste vurderer kvaliteten på det boligsosiale arbeidet i Bolig med nogo attåt, hvordan de ser på samarbeidet med kommunen, samt hvordan de vurderer prosjektorganisasjonen rundt Bolig med nogo attåt. Kapittelet er strukturert ut fra at man under hvert av disse temaene både trekker frem sterke sider og sårbare/svake sider ved prosjektet, med unntak av det siste punktet som behandles mer tematisk, heller enn ut fra sterke og svake sider.

6.1 Kvaliteten på det boligsosiale arbeidet

De lokale tiltakene er, som nevnt, relativt forskjellige både hva angår metode, målgruppe og organisering. Det er slik noe utfordrende å beskrive det boligsosiale arbeidet i Bolig med nogo attåt samlet – fordi det nettopp ikke eksisterer som en enhet. Samtidig kan følgende fremstilling tjene som en sammenstilling av ulike erfaringer – og så må det være det enkelte tiltak som vurderer relevansen dette har for arbeidet som utføres der. Vi vil derfor ikke i det følgende identifisere enkelttiltak, men heller søke å skille på erfaringer som svært mange har gjort seg – og det som fremstår som mer enkeltstående trekk.

6.1.1 Sterke sider ved det boligsosiale arbeidet

Alle informantene fra de lokale tiltakene mener at man i stor grad lykkes med å realisere prosjekt Bolig med nogo attåts målsetninger om helhet, samarbeid og individuell oppfølging. De uttaler at disse verdiene med nødvendighet henger sammen i praktisk boligsosialt arbeid – man kan ikke jobbe helhetlig uten å samarbeide, man får ikke til individuell oppfølging uten å tenke helhet etc. De mener derfor at verdiene er gode retningsvisere og at de står i samsvar med den praktiske virkeligheten de erfarer. Informantene legger samtidig ikke skjul på at man jobber med en målgruppe som dels kan ha store utfordringer – og at man også må ha en åpenhet for at arbeidet ikke alltid fører frem i forhold til fastlagte mål.

Et annet begrep som trekkes frem av alle de lokalt ansatte informantene er fleksibilitet. Dels snakker de da om sin egen fleksibilitet – men også om mulighetene som ligger innenfor Kirkens Sosialtjeneste samlede tiltaksapparat. Særlig en informant vektlegger verdien av at man har mange ulike tjenester å spille på – og at man både innenfor organisasjonen og i kontakt med eksterne samarbeidsparter har mulighet til å sy sammen helhetlige opplegg for den enkelte bruker. I denne sammenheng vektlegges godt fungerende ansvarsgrupper som en nøkkel – og informantene forteller at de ser stor verdi i slik organisering av arbeidet, selv om det varierer noe hvor aktivt de selv deltar i ansvarsgruppene.

Informantene mener videre at brukerne profiterer stort på at man kan strekke seg utover vanlig kontortid – og at man søker å være tilgjengelig enten på telefon eller ved fysisk tilstedeværelse store deler av døgnet. Det å ha frivillige krefter å spille på, vurderes som en viktig verdi – og en informant ønsker at man utnyttet denne ressursen enda mer aktivt. En av informantene understreker også at fleksibilitet dreier seg om å ha åpenhet for at livene til brukerne kan endres mye i løpet av en oppfølgingsperiode – og at man gjennom den tette oppfølgingen har mulighet for å korrigere kurs i tråd med brukernes ønsker og behov.

Informantene sier at de vurderer at mange brukere mestrer sitt boligforhold bedre etter å ha fått oppfølging fra tiltakene. Informantene vektlegger at de i vurdering av måloppnåelse ikke ser bolig isolert, men at de hele tiden fokuserer på den livssammenheng brukeren lever i. Selv om det i intervjuene understrekes at det er brukerne selv som primært må vurdere hvordan arbeidet lykkes, sier informantene at de kan se positiv utvikling ut fra mål som deltagelse i arbeid eller det at brukerne ikke ruser seg. Et annet eksempel som trekkes fram, er at det er ytterst få brukere, som etter tiden med boligsosial oppfølging står uten bolig. Dette blir av informanten vurdert som et svært godt resultat når man tar inn over seg hvilke problemer denne målgruppa tradisjonelt møter på boligmarkedet.

En informant sier videre at prosjektet har en særlig styrke i at det beveger seg på tvers av institusjons- og etatsgrenser. Nettopp ved at man går inn og jobber aktivt med både kartlegging og planlegging allerede før vedkommende kommer ut fra institusjon eller fengsel, gjør at overgangen blir langt bedre enn ofte ellers. Det at det er samme kontaktperson i Kirkens Sosialtjeneste som følger brukeren gjennom overgangen vil også bidra til å skape en form for stabilitet som er viktig for at arbeidet etterpå skal lykkes.

6.1.2 Sårbare faktorer/svake side ved det boligsosiale arbeidet

De lokalt ansatte peker i sine vurderinger også på noen utfordringer knyttet til det boligsosiale arbeidet. På samme måte som kommunenes representanter, tematiserer to informanter problemer knyttet opp mot husleieinnbetaling. De framhever at utfordringene både handler om å ha oversikt over innbetalingene, samt å rent faktisk få foretatt innkrevingen. Den ene informanten har selv prioritert å bruke mye energi på å holde oversikten, men sier det oppleves paradoksalt å skulle anvende verdifull arbeidstid på dette. En ekstra frustrasjon er at informanten opplever at selv når man kjenner til manglende innbetaling, så er det vanskelig å få foretatt selve innkrevingen. Informantene har ikke entydige forklaringer på hva som er årsaken til disse problemene, men vurderer at det kanskje er for mange aktører involvert i prosessen. De mener videre at det er særlig viktig at rutinene rundt husleieinnbetaling er gode når man tenker på at dette er tiltak som dreier seg om botrening – og at brukerne må få gjort seg erfaringer med hvordan det er å betale husleie.

En informant problematiserer tidsressursene som er satt av til arbeidet. Særlig tar hjemmebesøk mye tid, og det er heller ikke alltid like lett å estimere omfanget av arbeidet i forkant. Informanten understreker at nettopp tidsfleksibiliteten er viktig for at brukerne skal få den tjenesten de har behov for, men at det da lett kan bli en utfordring for den enkelte ansatte å få kabalen til å gå opp. Også en annen informant sier at det blir mye opp til hver enkelt ansatt å sette grenser for arbeidsdagen. Dette fordrer gjerne at man har en del erfaring og det vil alltid være en fare for at man jobber langt mer enn hva man er ansatt for. Dette vil være særlig utfordrende om man tenker at man skal jobbe med denne type brukere i mange år.

En annen utfordring som trekkes fram i tilknytning til det boligsosiale arbeidet dreier seg om målgruppe. To av informantene sier at de har måttet gå noen runder for å få riktig målgruppe til arbeidet – og at dette nok både beror på manglende kjennskap til tilbudet hos enkelte ansatte i kommunen, samt at man har brukt tid på å finne ut av hvem som best nyttiggjør seg tilbudet. En informant vurderer også at man har åpnet for brukere utenfor målgruppa, som konsekvens av stor bolignød. Det er en avveining om man skal gjøre slike prioriteringer – og selv om man kan ha gode argumenter i situasjonen, vurderer informanten at det er viktig å ha et langsiktig perspektiv på arbeidet og kanskje være noe mer strikt når det gjelder målgruppa.

En av informantene undrer seg over at tiltaket lokalt ikke har bedre tilsøkning. Informanten forteller at man i kommunen har gjennomført en kartlegging av aktuelle brukere og deres behov, og at man har søkt å forme tiltaket i samsvar med disse funnene. Like fullt er erfaringen at man sliter med å få nok belegg lokalt, og informanten har ikke selv noen god forklaring på hvorfor. Representanten for den aktuelle kommunen sier i sitt intervju at det kan være at man har litt for mange leiligheter samlet – og at dette kanskje er en av grunnene til at man ikke får ønsket tilsøkning, selv om behovet rent faktisk eksisterer.

Informantene har noe ulik oppfattelse av hvordan man skal forholde seg til manglende bomestring. En informant er svært tydelig på at bolig må være en grunnleggende rettighet og at målet slik må være å bygge opp de støttefunksjoner som er nødvendige for at boforholdet skal mestres. En annen informant mener at man må være åpne for at ikke alle mennesker har boevne, og at det i slike tilfeller er viktig å etablere alternative boformer. Det er vanskelig å identifisere om disse ulike oppfatningene reflekterer ulike lokale erfaringer med boligsosialt arbeid og/eller ulike erfaringer med målgruppa av mennesker med rusproblemer. Bakgrunnen for at observasjonen trekkes inn her, er imidlertid at disse synene vil resultere i relativt ulike tilnærminger og at de kan være viktig for Kirkens Sosialtjeneste å avklare om man ønsker en tydeligere samlet profil på det boligsosiale arbeidet – eller om man ønsker lokalt mangfold.

6.2 Om samarbeidet med kommunene

I omtale av samarbeidet med kommunene, er det relativt stor forskjell på det tiltaket som arbeider inn mot flere kommuner versus de tiltakene som har en kommunal samarbeidspartner. Dette dreier seg ikke om kvaliteten på samarbeidet, men mer om formelle strukturer som eksempelvis referansegrupper og inntaksteam. Vi vil i det følgende likevel ikke skille på uttalelsene fra informantene, men fastholder tilsvarende tilnærming som i det tidligere – og refererer erfaringene samlet.

6.2.1 Sterke sider ved samarbeidet

Alle informantene opplever at de i hovedsak har et svært godt samarbeid med kommunene. Dette dreier seg både om det mer overordnede arbeidet knyttet til avtalestrukturer, referansegrupper og inntaksprosedyrer – og det praktiske arbeidet rettet mot hver enkelt bruker. Alle informantene understreker imidlertid viktigheten av at samarbeidet er hensiktsmessig når det gjelder omfang. Særlig en informant er tydelig på at man lett kan slukes av møter og avtaler med systemet, heller enn å prioritere arbeid rettet mot brukerne. Dette ønsker man å motvirke, og har derfor en kritisk konstruktiv innstilling til hvilke møter man prioriterer.

En kjerne i samarbeidet synes å være gode relasjoner mellom ansatte i Kirkens Sosialtjeneste og kommunenes representanter på ulike nivå. Informantene sier at gode møteplasser og lave terskler for kontakt, gjør at man lett oppklarer misforståelser og at man får tatt raske avgjørelsen. Personlig kjemi vektlegges også som positivt, og det poengteres at man gjennom gode samarbeidsrelasjoner både unngår konflikter og at man lett løser dem om de skulle oppstå.

På tilsvarende måte som kommunenes representanter, vektlegger de lokalt ansatte samarbeidet rundt inntak – og sier at de vurderer dette som positivt. Selv om der er ulike strukturer i inntaksprosessen og litt ulike vedtaksfullmakter, gir de lokalt ansatte uttrykk for at de har god innflytelse på inntaket og at man etter hvert har utviklet gode rutiner for inntak/tildeling av plass. To av informantene vurderer at inntaket har utviklet seg i svært positiv retning i løpet av prosjektperioden – og mener dette kan forklares med at man både kjenner samarbeidspartnerne bedre og at man i fellesskap har utviklet en enhetlig forståing av hva tilbudet skal bestå av.

De lokalt ansatte vurderer at ansvarsfordelingen mellom kommune og lokalt tiltak er klar. De sier samtidig at de i noen grad ender opp med å ta oppgaver de strengt tatt ikke har ansvar for, og begrunner dette med at de ser at kommunen ikke alltid klarer å strekke til. En av informantene sier at nærheten til brukerne gjør at de lokalt ansatte nok ser mer av behovene enn hva kommunen gjør - og at man derfor også kjenner på sterkere ansvarsfølelse. En annen informant mener at Kirkens Sosialtjeneste har en fleksibilitet som kommunen mangler og at dette blir organisasjonens spesielle bidrag inn i samarbeidet. Heri ligger imidlertid en

avveining mellom på ene siden å sikre at brukerne får hjelpen de har behov for, og samtidig fastholde hva som er kommunalt ansvar.

Informantene vurderer i hovedsak at det er greit å engasjere de samarbeidsinstanser som er nødvendige for oppfølgingen av den enkelte bruker. En av informantene ser det som et poeng å avgrense omfanget av samarbeidende instanser – for å unngå ansvarspulverisering og manglende fokus. De to andre informantene mener at man i hovedsak har med de aktører man har behov for, men at det i enkelte saker kunne vært behov for å utvikle relasjonen til eksempelvis akuttinstitusjoner for avrusning eller videregående skoler med tilrettelagt opplegg for målgruppa. En informant er særlig positiv til samarbeidet som er etablert med fengslene der brukerne er i soning, og mener det har særlig verdi at disse deltar så aktivt i planleggingen av løslatelse. Alle informantene ytrer imidlertid enighet om at kommune og Kirkens Sosialtjeneste utgjør en kjerne i teamet rundt brukerne.

En av informantene benytter begrepet respekt om samarbeidet – og sier at det eksisterer en grunnleggende respekt mellom kommune og tiltak, både når det gjelder forståelse for hverandres jobb og dedikasjon i forhold til målsetningene for prosjektet. Alle informantene sier at samarbeidet mellom kommune og tiltak har utviklet seg i positiv retning i løpet av prosjektperioden.

6.2.2 Sårbare faktorer/svake sider ved samarbeidet

Til tross for at samarbeidet oppleves som jevnt godt, poengterer to informanter at de tidvis kan slite litt med å få kontakt med enkelte kommunale saksbehandlere i det daglige oppfølgingsarbeidet. Dette kan trenere saker – og gjøre at brukerne får for dårlig oppfølging. De informantene som har opplevd dette, mener at det er et problem på personnivå heller enn et spørsmål om struktur og rutiner. En av informantene vurderer at samarbeidet særlig blir sårbart når nye ansettes i kommunen, og peker på at det kan synes som om at der er noe svikter når det gjelder å forankre hos andre enn ”ildsjelene”.

En informant sier også at der kan ha vært utfordringer knyttet til utvelging av brukere til prosjektet de gangene man samarbeider med saksbehandlere som ikke kjenner godt nok til prosjektet. Informanten har inntrykk av at der da har vært manglende dialog innad i kommunen – fordi dette slett ikke er problemer med de personene man har jobbet tett med

over tid. To av informantene sier også i sine intervju at de vurderer at dette problemet blir mindre og mindre etter hvert som de har fått jobbet seg sammen med kommunen – og man har en felles forståelse både av tiltakets innhold og målgruppens behov.

En av informantene vurderer videre at der ligger et forbedringspotensial i å gjøre prosjektet bedre kjent i forhold til mer eksterne samarbeidsparter. Dels vil dette gjøre rekrutteringen bedre og dels vil det kunne bidra til enda bedre inntaksprosesser. Også her nevnes avrusningsinstanser og behandlingsinstitusjoner - samt LAR. Informanten vurderer at det er veldig problematisk at man ikke har enkel tilgang på akutt- og avrusningsplasser, fordi man risikerer at personer faller ut av oppfølgingen dersom de går på en sprekk. Informanten er usikker på hvem som bør ta ansvar for å integrere andre parter mer aktivt, men sier at det kanskje bør være Kirkens Sosialtjeneste som har detaljkunnskap om det daglige arbeidet.

En siste utfordring som identifiseres i intervjuene, er at økonomi kan være en utfordring for samarbeidet. Dette dreier seg ikke primært om økonomiske strukturer rundt den enkelte bruker, men muligheten for å gi det boligsosiale arbeidet økonomiske rammer som sikrer god nok kvalitet over tid. Dette preger imidlertid ikke samarbeidet i det daglige, men er mer en utfordring som karakteriserer det å være sammen om et prosjekt.

6.3 *Prosjektorganisasjonen*

Prosjekt Bolig med nogo attåt, er som nevnt en sammenstilling av en sentralt plassert prosjektstilling og flere ulike lokale boligtiltak. Prosjektbegrepet kan slik bli noe uklart – og informantene benytter begrepet vekselvis om den nasjonale prosjektstillingen, og de ulike lokale prosjektene. Vi søker i det følgende å ha fokus på den samlede prosjektorganisasjonen – og den sentralt plasserte prosjektstillingen - men en del av emnene som tematiseres karakteriserer like gjerne en del av de lokale utfordringene knyttet til prosjektorganisering.

6.3.1 Prosjektstillingen som ressurs mot lokaledet

Alle de lokalt ansatte har kjennskap til den sentralt plasserte prosjektstillingen. De vurderer at det kan være positivt med en slik stilling – ikke minst med tanke på å styrke organisasjonens

samlede fokus på boligsosialt arbeid. De mener også at stillingen kan ha vært viktig når det gjelder å forberede og legge til rette for oppstarten av de ulike lokale tiltakene slik det ble gjort for et par år siden. En informant vektlegger i denne sammenheng særlig verdien av avtaleverk og ulike metodebeskrivelser som ble utarbeidet ved hovedkontoret i oppstartsfasen.

Samtidig sier informantene at de merker lite av den sentrale prosjektstillingen i det daglige. De gir uttrykk for at det boligsosiale arbeidet i organisasjonen er relativt separat organisert – og at de vurderer seg selv som selvgående lokalt. De gir videre uttrykk for at ansvarsfordelingen mellom lokalledet og hovedkontoret er tydelig og at man har god forståelse av rollene på ulike nivå, men alle informantene gir uttrykk for at de ikke fullt ut kjenner til innholdet i prosjektstillingen, og hvilke funksjoner denne skal fylle. To informanter sier også at de er usikre på hvordan de skal nyttiggjøre seg den nasjonale prosjektstillingen, og en informant vurderer at den har en viktigere funksjon inn mot andre nasjonale aktører, som eksempelvis Husbanken og Sosial- og helsedirektoratet.

En av informantene mener at det er ønskelig med stor grad av lokal selvstendighet, og mener at det ikke er behov for noe mer kontakt enn hva som er tilfelle i dag. Dette støttes også delvis av en annen informant, som riktignok ikke har synspunkter på om man burde ha mer eller mindre samarbeid, men som mener at man kanskje kunne benyttet noe mer ressurser på å ha lokale koordinatore som både ivaretar et mer strukturelt perspektiv og som samtidig har fokus på det faglige innholdet i prosjektet. Informanten oppfatter i dag at man fra sentralt hold i hovedsak fokuserer på økonomien i prosjektene og at man ikke går noe særlig inn på arbeidsinnhold – men at en lokal koordinator bedre kunne ivareta begge dimensjonene.

En annen av informantene sier at det har vært godt å ha tilgang til veiledning fra den sentrale prosjektmedarbeideren, men at dette har foregått i relativt lite omfang. Denne informanten kunne tenke seg at den sentrale prosjektmedarbeideren var mer oppsøkende – og at det hadde blitt jobbet mer med å etablere strukturer på tvers av de lokale tiltakene. Informanten etterlyser også at hovedkontoret kunne bidratt mer aktivt i samarbeidet inn mot kommunen. Nettopp fordi man forventer at prosjektmedarbeider besitter spesiell kunnskap om boligsosialt arbeid, er dette noe som mer aktivt kunne anvendes i kontakten mot kommunen. Informanten vurderer at dette ville styrke Kirkens Sosialtjenestes profil i forhold til kommunen, og at denne form for kompetanseoverføring vil styrke det praktiske arbeidet rettet mot brukerne. En

av de andre informantene støtter ønsket om at hovedkontoret bidrar mer aktivt inn mot kommunene – og trekker da særlig frem behovet for å fremskaffe godt tilrettelagte boliger.

6.3.2 Prosjektmedarbeider med tidsfrist?

De lokale tiltakene har litt ulike organisasjonsformer og finansieringsmodeller – og informantene dermed litt ulike opplevelser av prosjektorganisasjonen lokalt. To av informantene gir imidlertid uttrykk for at stor grad av prosjektorganisering gir en uønsket midlertidighet som oppleves krevende. Dels stjeler fokuset på finansiering mye arbeidstid – og dels svekkes tjenestekvaliteten ved at brukerne får for korte tidsperspektiv på oppfølgingen. Den ene informantene mener at man heller enn å opprette prosjekter i langt større grad burde etablere varige tiltak, og at man fra hovedkontorets side bør gjøre en aktiv innsats både mot kommunene og aktuelle statlige instanser for å få til dette.

En annen av informantene problematiserer videre erfaringene av å selv være ansatt i en prosjektstilling. Informanten opplever at dette medfører utrygghet og sier videre at det er fare for at særlig avslutningen av prosjektperioden blir oppslukt av erkjennelsen av at man som ansatt snart må ut på arbeidsmarkedet for å finne ny jobb. Informanten mener at både brukere og samarbeidsparter kan bli skadelidende ved at medarbeidere går inn og ut av organisasjonen. Det er også en fare for at man ikke rekrutterer gode folk – fordi mange ønsker større grad av forutsigbarhet enn hva som tilbys gjennom en prosjektstilling. Til sist kan man risikere at Kirkens Sosialtjeneste blir en organisasjon med stor kompetanselekkasje – ved at man tar inn medarbeidere som tilegner seg mye kompetanse, for så å forsvinne i det organisasjonen virkelig kunne dratt nytte av dem.

Samtidig mener informantene at man i løpet av prosjektperioden har tilegnet seg mye ny kunnskap om boligsosialt arbeid. En av informantene vektlegger særlig de lokale erfaringene, og sier at prosjektene har bidratt til at man både i Kirkens Sosialtjeneste lokalt og kommunen har hatt et felles fokus på boligsosialt arbeid – som ikke var der før. Informanten er usikker på om dette primært skyldes prosjektet Bolig med nogo attåt, eller om det er et mer generelt uttrykk for at de store nasjonale boligsatsningene nedfelles lokalt. Informanten vurderer imidlertid at det praktiske arbeidet profitterer på kompetansen som er opparbeidet, og mener

det er mindre vesentlig om det tilskrives prosjektet eller generell oppmerksomhet knyttet til tematikken.

6.3.3 Veien videre

Flere av informantene har gjort seg erfaringer som de mener er viktige å ta med i Kirkens Sosialtjenestes boligsosiale arbeid fremover.

En av informantene er særlig opptatt av at man må ansette mennesker med praktisk erfaring i denne type tjenester. Mange av brukerne har et langt liv bak seg – og kan oppleve det vanskelig å skulle åpne seg for yngre medarbeidere som ikke er modne for å ta imot de livserfaringene. Selv om prosjektstillingene også har en strategisk og mer strukturell funksjon, er organisasjonen så liten at man som prosjektmedarbeider lokalt i hovedsak utfører praktisk arbeid rettet mot hver enkelt bruker – og tjenestekvaliteten avhenger etter informantens syn særlig av denne dimensjonen.

En annen informant er svært opptatt av at man i større grad må jobbe med strukturer knyttet opp til situasjoner der brukerne eksempelvis går på en sprekk. Informanten vurderer at man i dag står overfor en utfordring ved at man legger ned mye arbeid med en bruker helt frem til denne har en sprekk – men at arbeidet på et vis går litt tapt når man ikke har mulighet til å holde fast i vedkommende gjennom slike faser med prøving og feiling. Svært mange i målgruppa vil kunne møte denne problematikken – og informanten ønsker at man skal jobbe mer med dette framover.

6.4 Oppsummering

De lokalt ansatte informantene gir svært mange positive vurderinger av det boligsosiale arbeidet som utføres lokalt. De fremhever arbeidets fleksibilitet som en styrke, og viser til hvordan Kirkens Sosialtjeneste evner å supplere den kommunale innsatsen på en måte som gir brukerne helhetlige tjenester med individuell utforming. Informantene vurderer at brukerne profiterer på arbeidet – og ser verdien av at man følger opp både i forhold til bolig, økonomi, arbeid/aktivitet etc. Noen utfordringer fremheves – den mest fremtredende dreier seg om

rutiner knyttet til husleiebetaling og behovet for bedre kontroll og innkrevningssystem. I tillegg stiller en informant spørsmål ved manglende tilsøkning til tiltaket.

Samarbeidet med kommunene erfares overveiende positivt, og informantene gir uttrykk for god dialog og ryddige ansvarsforhold. Det kan synes som om at samarbeidet blir noe sårbart i perioder der ansatte rullerer, og dette kan da både gå ut over tilgjengeligheten, og føre til uklarhet rundt aktuelle brukergrupper for tiltakene.

Når det gjelder verdien av den sentrale prosjektstillingen, får den positive kommentarer som iverksetter og rådgiver, men samtidig understrekes det at de lokale tiltakene oppfatter seg som relativt selvgående og at avstanden inn til hovedkontoret er stor. Det uttrykkes ønske om at stillingen kanskje kunne vært noe mer oppsøkende – alternativt at man kunne lagt mer ressurser inn i lokale koordinatorstillinger som både har fokus på praktisk arbeid og mer overordnede aspekt ved prosjektet. Det blir også gitt uttrykk for at selve prosjektorganiseringen kan være utfordrende – både med henblikk på rollen som ansatt i prosjekt og at brukerne ofte har behov for lengre tidsperspektiv enn hva prosjektrammen tillater.

En siste merknad knytter seg til at det kan synes som om at man lokalt støtter seg til noe ulike boligpolitiske modeller i synet på rett til bolig, koblet til bomestring. Dette problematiseres ikke av informantene, men kan være relevant for Kirkens Sosialtjeneste å ta opp til diskusjon.

7 De sentralt ansatte informantenes vurderinger

De sentralt ansatte informantene har svært god kjennskap til det nasjonale prosjektet – og det boligsosiale arbeidet i Kirkens Sosialtjeneste på mer overordnet nivå. Samtidig kjenner ikke disse informantene den daglige driften av de lokale tiltakene, og det praktiske boligsosiale arbeidet utdypende. Intervjuene med disse informantene bærer ikke på samme vis preg av å vurdere sterke og svake sider ved det praktiske arbeidet, men heller å utforske prosjektets innhold på overordnet nivå. Kapittelet innrettes derfor på et litt annet vis enn de øvrige resultatkapitlene.

Følgende tre temaer vil bli utdypet; erfaringer med prosjektets utforming, boligsosialt arbeid som prosjektets innhold, samt erfaringer fra samarbeidet med det lokale leddet av Kirkens Sosialtjeneste om prosjektet.

7.1 Prosjektets utforming

Begge informantene sier at utgangspunktet for prosjektet var at man ønsket å styrke det boligsosiale arbeidet i Kirkens Sosialtjeneste. Organisasjonen har lang erfaring med oppfølgingsarbeid i forhold til personer med bakgrunn i enten kriminalitet eller rus, og man erfarte at bolig var en av de sentrale faktorer for å lykkes med dette arbeidet. Kirkens Sosialtjeneste har derfor hatt en gradvis opptrapping av fokuset på boligsosialt arbeid – særlig gjennom flere års deltagelse inn mot de store nasjonale boligsatsningene. Man ser verdien av å ha en egen prosjektstilling knyttet til det boligsosiale arbeidet, men som samtidig er del av oppfølgingsavdelingen. Slik oppnår man både at det boligsosiale arbeidet prioriteres, men samtidig klarer man å forankre det inn i en mer helhetlig tankeramme.

Det blir i intervjuene vektlagt at en slik stilling har vesentlig verdi som pådriver ut mot det lokale leddet av organisasjonen. Dels er det viktig å kunne tilføre kompetanse lokalt, og dels er det viktig å bidra til etablering av de nødvendige strukturer for at nye tiltak kan iverksettes. Særlig ser man verdien av at stillingen på en spesiell måte kan orientere seg om hva som finnes av nasjonal politikk og prioriteringer – og tilrettelegge for at denne kunnskapen

kommer lokalledet til gode. Husbanken identifiseres som en helt sentrale aktøren i denne sammenhengen – og kunnskap om bankens struktur og ordninger er avgjørende for å få til gode satsninger både nasjonalt og lokalt. Informanten vurderer at det her også ligger et uutnyttet potensial for nye prosjekter og tiltak, og vurderer at det kanskje har blitt gjort for lite når det gjelder å etablere flere tiltak og prosjekter ute de siste årene. I denne sammenheng nevnes barnevernet som et særlig aktuelt satsningsområde for organisasjonen – fordi Kirkens Sosialtjeneste besitter kompetanse både fra barnevernsinstitusjoner og fra generelt oppfølgingsarbeid. Dette gjør at man på en særegen måte kan vie fokus til overgangen fra barndom til selvstendig voksenliv for målgruppa. Det fremheves som positivt at der nå også er iverksatt et prosjekt rettet mot barnevern, og ser at der er potensial for lignende satsninger andre steder i organisasjonen.

Et moment som fremkommer i et intervju, er at prosjektstillingen kunne hatt et tydeligere mandat – og kanskje også tillegges et større ansvar for prosjektet. En løsning kunne være å gjøre stillingen om til en prosjektlederstilling, heller enn oppfølgingskonsulent og rådgiver. Det har også vært noen uklarheter knyttet til hvilke behov stillingen skulle fylle, og dette har videre gjort det noe problematisk å profilere ressursen ut mot organisasjonens lokale ledd. En svakhet var at det tok svært lang tid før man laget en prosjektbeskrivelse – og dette kan ha gjort at plattformen for arbeidet ble for vag. Videre vurderes det at man ikke har profilert stillingen aktivt ut mot de lokale tiltakene. Dette kan ha medført at de lokale tiltakene ikke helt har visst verken hva de kunne etterspørre av tjenester eller hvordan de kunne anvende prosjektstillingen som ressurs inn mot sitt tiltak. Rent praktisk kan stillingens plassering i oppfølgingsavdelingen også ha gjort at mange henvender seg til prosjektmedarbeider om mer generelle oppfølgingsspørsmål – i tillegg til saker med boligsosial relevans.

Begge informantene problematiserer finansieringsstrukturene rundt prosjektet. Dette dreier seg eksempelvis om at det er krevende at så mange ulike aktører er involvert i finansieringen – og at økonomien på mange måter blir et ”lappeteppes”, hvor det er vanskelig å ha oversikt. Videre sier de at prosjektmidlenes midlertidighet gjør at man bruker mye energi både på å skaffe midler til veie, rapportering og å sikre videre drift. Den ene informanten sier at det i og for seg er greit å forholde seg til tidsbegrensningene rundt den nasjonale stillingen, men at det er mer bekymringsfullt om lokale tiltak legges ned som følge av manglende finansiering. Begge informantene gir uttrykk for et ønske om langt større faste overføringer – enten dette er

fra stat eller kommune. Det er nå tatt skritt i retning av mer varig samarbeid med Husbanken – og dette vurderes som svært positivt.

Et ønske som fremkommer er at man i noe større grad skulle hatt ressurser til å opprette avdelingslederstillinger lokalt, som både kunne ivareta en faglig og en mer administrativ funksjon inn mot det boligsosiale arbeidet. I kraft av at man lokalt mange steder må søke årlig om finansiering, fordrer dette at organisasjonen besitter kompetanse både av faglig og mer administrativ, strategisk karakter. Det vurderes at slike stillinger ville styrke lokalledet av organisasjonen – og at man også ville styrke organisasjonen sin faglige kompetanse på området boligsosialt arbeid.

7.2 Prosjektets innhold – det boligsosiale arbeidet

Begge informantene fra Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor uttrykker tilfredshet med organisasjonens satsning på boligsosialt arbeid. De framhever dette som et svært viktig område når det gjelder organisasjonens arbeid både rettet mot rus og kriminalomsorg – og mener også det kan ha relevans for andre kjerneområder som barnevern og psykisk helsearbeid. De erfarer at kommunene har signalisert manglende kompetanse på boligsosialt arbeid, og har også fått tilbakemelding om at kommunene ikke ser at de klarer å dekke behovene for boligsosialt arbeid alene. Kirkens Sosialtjeneste har slik fått positive tilbakemeldinger på at de griper fatt i denne tematikken – og at de vurderes som et verdifullt supplement til kommunen.

En av informantene problematiserer at man kanskje ikke har jobbet nok med å etablere en felles forståelse av innholdet i det boligsosiale arbeidet i Kirkens Sosialtjeneste. Informanten verdsetter det lokale mangfoldet som har oppstått, men ser en svakhet i at man kanskje har jobbet litt for lite med å finne ut av hva i arbeidet som er virksomt og hjelpsomt. Fokus på formidling både internt og eksternt etterspørres og det uttrykkes ønske om å finne et felles uttrykk for hva som kjennetegner organisasjonens arbeid – for bedre å kunne promotere dette.

Den andre informanten framhever at det lokale mangfoldet gir et spennende utgangspunkt for erfaringsutveksling. Det understrekes at man, heller enn felles metodefokus, har lagt vekt på å

utvikle en felles base av verdier, fagforståelse og ideologi. Informanten mener også at en nøkkelfaktor er å ansette erfarne fagfolk lokalt, som kan stå for nødvendig metodeutvikling i hvert enkelt lokale tiltak.

Et annet moment som fremheves er at organisasjonen har opparbeidet seg mye viktig kompetanse om boligsosialt arbeid både før og under prosjektene, og det uttrykkes et ønske om at man nå må sammenstille og videreføre denne kompetansen på tvers av organisasjonens ulike ledd og tiltak. Et verdifullt grep for å møte denne utfordringen har vært å opprette et boligforum i organisasjonen. Her søker man å etablere en møteplass for personer som jobber med boligsosiale problemstillinger – og man søker å sikre erfaringsutveksling. Det vurderes at man på det nåværende tidspunkt i prosjektet bør utnytte denne type strukturer mer – gjerne også ved å fokusere på potensialet som ligger i organisasjonens ledersamlinger. Det etterlyses også møteplasser med andre organisasjoner som jobber med boligsosialt arbeid. Et forslag er at Husbanken kunne invitere de frivillige organisasjonene til sine samlinger for kommunene. Et annet forslag er at man kunne inngå avtaler med enten frivillige organisasjoner eller næringsliv om at de eier boligene, mens Kirkens Sosialtjeneste kan stå for driften.

Begge informantene vurderer at prosjektets fokus på helhet, samarbeid og individuell tilrettelegging er svært viktig. Særlig vektlegges koblingen mot øvrig oppfølgingsarbeid i organisasjonen. Den ene informanten uttrykker stor grad av beundring over den jobben som gjøres lokalt – og peker på dimensjoner knyttet til de ansattes medmenneskelighet, respekt og empati. Informanten vurderer at de ansatte lokalt er ekstremt tilgjengelige og at de byr mye på seg selv. Dette er kanskje kjernen bak at man lykkes med arbeidet, men informanten vurderer at det samtidig kan være utfordrende fordi de ansatte strekker seg langt (*tatt bort for*). Informanten vurderer imidlertid at man har et forbedringspotensial når det gjelder rutiner i boligtiltakene – og at man særlig har noe å hente på å utvikle gode planer rundt hver bruker.

Begge informantene understreker videre verdien av et mangfold i tiltakene ut fra en erkjennelse av at målgruppa er svært heterogen. Samtidig vektlegger de at brukerne er på ulike steder i livet, og at man må ta høyde for at personer som har kommet et stykke i sin rehabilitering ikke nødvendigvis vil profitere på at tjenestene samlokaliseres med eksempelvis lavterskeltiltak.

7.3 Om samhandling mellom hovedkontor og lokalledd

Den ene informanten sier at det analytiske skillet mellom lokalledd og hovedkontor, som vi opererer med i denne evalueringen, lett kan bli noe problematisk fordi det underkommunerer at man i bunn og grunn er en organisasjon. Informanten sier at skillet var mer hensiktsmessig tidligere, da de lokale tiltakene var mer selvstendige. Heller enn samarbeid ønsker informanten å benytte begrepet samhandling – for å understreke at man snakker om en felles innsats innenfor samme organisasjon. Informanten vurderer at prosjektet gjennomgående har sterk lokal forankring – ettersom den lokale forankringen er forutsetning for at man i det hele tatt vil vurdere å starte opp arbeidet. Denne forankringen har også vist seg i det informanten vurderer som en god, gjensidig dialog mellom lokalledd og prosjektmedarbeider. Samtidig kan det være at denne dialogen kunne blitt ytterligere styrket, om det lokale leddet hadde flere frie lederstillinger, med underliggende avdelingsledere. Dette ville dels tilføre lokalleddet flere ressurser, men også gi dem mulighet for mer aktivt å spille ball med sentral prosjektmedarbeider. Informanten vurderer også at man med fordel kunne gått igjennom de ulike funksjonene lokalt og sentralt, for å sikre tydeligere strukturer for samhandling.

Den andre informanten vurderer også samarbeidet med lokalleddet som godt, og vektlegger verdien av en levende dialog med åpne utfall. Samtidig har informanten erfart noe mer variasjon i samhandlingen og begrunner dette med at man ikke alltid har avklart hvilke funksjoner som skal ivaretas hvor i organisasjonen. Informanten sier at man i situasjoner med uenighet kan streve med å avgjøre hva som skal bestemmes sentralt og hva som skal bestemmes lokalt. Informanten mener det er viktig at prosjektmedarbeider drar ut lokalt, men sier at det ikke har vært fast struktur for denne type besøk, og har derfor søkt å kompensere for manglende besøk ved å være veldig tilgjengelig på telefon, mail etc.

Det etterlyses videre at man styrker rutinene for samarbeidet, og peker i denne sammenheng særlig på behovet for rapportering. Lokalleddet blir vurdert å ha en klar styrke i forhold til det praktiske oppfølgingsarbeidet, og det er vanskelig å avveie hvor hardt man skal presse på i forhold til mer administrative funksjoner. Det understrekes imidlertid som viktig å få styrket rapporteringen fra lokalleddet, ikke minst med tanke på å forankre kunnskapen samlet i organisasjonen. Det vurderes at satsningen på boligsosialt arbeid er godt forankret lokalt, men samtidig uttrykkes usikkerhet til på om denne forankringen også gjelder det nasjonale prosjektet. Den ene informanten mener at det kan se ut som om man på lokalt nivå oppfatter

prosjektet primært som det som skjer i hvert enkelt lokaltiltak, og at man dermed mister syn for det boligsosiale løftet som Kirkens Sosialtjeneste nå står for. Informanten tror at det ville kunne være positivt og identitetsbyggende for organisasjonen å synliggjøre mer den samlede innsatsen som utføres gjennom prosjektet. Videre at man gjennom et slik perspektiv også ville ha utgangspunkt for å utarbeide en mer samlet strategi for det boligsosiale arbeidet i Kirkens sosialtjeneste, noe som både kunne gagne lokalledd og sentralledd.

7.4 Oppsummering

Informantene fra Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor gir uttrykk for jevnt over gode erfaringer med prosjekt Bolig med nogo attåt. De peker spesielt på verdien av å ha hatt en egen prosjektstilling med tydelig fokus rettet mot det boligsosiale arbeidet, og at denne har vært forankret inn i oppfølgingsavdelingen ved hovedkontoret. Nettopp slik organisering har vært avgjørende for å kunne ha et helhetlig fokus i det boligsosiale arbeidet. Det uttrykkes også stor tilfredshet med de resultater som oppnås lokalt, og de lokalt ansatte får svært positive kommentarer om den innsats de legger ned.

Samarbeidet oppleves også jevnt over godt, men her har informantene litt ulike vurderinger av hvordan man ønsker samhandlingen mellom lokalledd og sentralledd. En informant ser behov for noe mer struktur blant annet ved dokumentasjon/rapportering av erfaringer, mens dette ikke vektet tilsvarende av den andre. Begge vektlegger verdien av det lokale mangfoldet, men uttrykker ønske om mer erfaringsutveksling og kunnskapsbygging på tvers av organisasjonen. En tilsvarende utfordring ligger i spennet mellom fag og administrasjon på lokalt nivå. Begge informantene ser behov for at man kunne styrket den strategisk og overordnede dimensjonen i de lokale tiltakene, men understreker samtidig at de ser at dette blir en prioritering i møte med det praktiske arbeidet rettet mot brukerne. Det uttrykkes på ingen måte ønske om at de lokalt ansatte skal nedprioritere oppfølgingsarbeidet, men det stilles heller spørsmål ved om man ved eventuell ressurstilføring ville profittere på å styrke den andre dimensjonen.

Når det gjelder selve prosjektorganisasjonen uttrykker særlig en informant behov for at man skulle hatt noe mer struktur rundt den nasjonale prosjektstillingen. Først og fremst savner informanten et tydeligere mandat og at man på et tidligere tidspunkt skulle hatt en utfyllende

prosjektbeskrivelse. I tillegg vurderes at organisasjonen ville kunne dratt mer nytte av stillingen om den hadde vært tydeligere profilert ut mot organisasjonens lokale ledd. Begge informantene vurderer imidlertid at stillingen har bidratt til å styrke det boligsosiale arbeidet i organisasjonen – ikke minst med tanke på å ha god kompetanse om ulike nasjonale føringer.

8 Oppsummering og anbefalinger for videre arbeid

Vi har til nå i rapporten fokusert mest på problemstillingens første del: positive og negative faktorer ved prosjekt Bolig med nogo attåt. I dette siste kapitlet vil først oppsummere noen av de mest sentrale observasjonene som har fremkommet i denne gjennomgangen, før vi deretter vil gå inn i den siste delen av problemstillingen, knyttet til forbedringspotensial ved prosjektet.

8.1 Det boligsosiale arbeidet

Det er særlig informantene fra kommunene og de lokale tiltakene som har kjennskap til det praktiske boligsosiale arbeidet som utføres i organisasjonen. Disse informantene har noe ulike utgangspunkt for sine vurderinger av prosjekt Bolig med nogo attåt, men alle informantene i denne evalueringen vurderer det boligsosiale arbeidet som godt. Det uttrykkes særlig tilfredshet med at man har evnet å utvikle helhetlige opplegg for oppfølging som er tilpasset den enkelte bruker, mellom annet ved å anvende et stort spekter av ulike tilbud og samarbeidsaktører. Flere informanter peker på at samarbeidet mellom kommunene og Kirkens Sosialtjeneste er en nøkkel for å få dette til – og det uttrykkes stor grad av felles eierskap til både brukere og faglig tilnærming. Det kan slik synes som at man lykkes med å realisere prosjektets verdier om helhet, samarbeid og individuell oppfølging

Et av de begrepene som oftest går igjen som en positiv karakteristikk ved det boligsosiale arbeidet lokalt, er fleksibilitet. Det tegnes et bilde av ansatte som søker å være tilgjengelige og som stadig prøver å tilpasse tilbudet til brukernes behov. De fleste kommunale representantene i denne evalueringen vurderer at fleksibiliteten er et gode som tilbys av Kirkens Sosialtjeneste, og som ikke tilsvarende lar seg realisere innen for kommunens mer byråkratiske strukturer. De lokalt ansatte i evalueringen understreker også at de er opptatt av å tilby fleksibilitet, men både enkelte av disse representantene, samt en informant fra hovedkontoret uttrykker en viss bekymring for at denne fleksibiliteten også har en kostnad. Det kan slik være verdt å reflektere noe over hvordan Kirkens Sosialtjeneste som organisasjon

kan ivareta sine ansatte innenfor en hverdag der man stadig jobber med å strekke seg litt lenger enn hva jobben egentlig har lagt til rette for.

Det kan videre stilles spørsmål ved om fleksibilitet i den daglige praksisutøvelsen, kan gå noe utover mer strukturert arbeid med kunnskapsoppsummering og metodeutvikling i prosjektet. Lokalt mangfold og fleksibilitet synes å ha kommet brukerne svært positivt til gode i prosjektperioden, men det er mindre entydig om organisasjonen vil besitte kunnskap som kan overføres til nye tiltak eller eventuelt nye ansatte, dersom dagens ansatte slutter. Særlig understreker informantene fra hovedkontoret at de ser verdien av mer erfaringsutveksling, kunnskapsoppsummering og til en viss grad også strukturering av arbeidet. Samtidig erkjenner disse informantene at ressursene lokalt er begrenset – og at man kanskje behøver mer kapasitet lokalt for å ivareta slike funksjoner ved siden av det daglige oppfølgingsarbeidet. Denne erkjennelsen ligger til grunn for at det mellom annet er tatt initiativ overfor en kommunal samarbeidspartner for å få økte ressurser til ett av tiltakene.

En tydelig utfordring som identifiseres i det praktiske arbeidet, av både kommunale representanter og to av de lokalt tilsatte informantene, knytter seg til strukturer rundt husleieinnbetaling. Uten at det er helt entydig hva man kan gjøre, uttrykkes det frustrasjon både til hvordan man kan holde oversikt over innbetalingene – og til hvordan innkrevingen faktisk skjer. De lokalt ansatte gir uttrykk for at de har gjort organisasjonen oppmerksom på problemet, og en informant sier at dette er noe man jobber med å endre. Denne evalueringen understreker verdien av å få disse rutinene på plass – ikke minst fordi det også skaper utfordringer i samarbeidet inn mot kommunene.

Et par av informantene fra de lokale tiltakene trekker også frem utfordringer som ligger utenfor prosjektet, men som preger rammene for oppfølgingen. Særlig dreier dette seg om behovet for akutt- eller avrusningsplasser når noen går på en sprekk. Problemet i dag er at brukere risikerer å falle helt ut av oppfølgingen fordi boligene skal være rusfrie og de ikke har alternative. Dersom prosjektets brukere hadde mulighet for prioritering inn mot slike plasser, mener informantene at dette problemet kunne forebygges. Denne problemstillingen er også luftet sentralt i organisasjonen, og et spørsmål er om alle boligtiltak bør ha tilgang på en hybel eller to for kriseplasseringer.

8.2 Samarbeid på kryss og tvers

Prosjekt Bolig med nogo attåt, kan på mange måter tegnes som et komplisert edderkoppnett av samarbeidsrelasjoner, men de mest sentrale spenner seg mellom kommune, lokalt tiltak og hovedkontor. I tillegg identifiseres Husbanken, kriminalomsorgen og deler av behandlingsapparatet innenfor rusfeltet som viktige samarbeidsaktører. Samarbeidet vektet som en av prosjektets faglige kjerner – og målene om individuell tilrettelegging og helhet blir av de fleste informantene vurdert som urealiserbare uten gode samarbeidsstrukturer.

Når det gjelder samarbeid mellom kommune og lokalt tiltak, gir både kommunens informanter og de lokalt ansatte informantene uttrykk for at dette fungerer godt – og at det har stadig blitt styrket gjennom prosjektperioden. Flere vektlegger ”kjemien” til sine samarbeidsparter – og sier at gode personlige relasjoner senker tersklene for kontakt. Det tegnes et bilde av utstrakt kontakt både på telefon, mail og innenfor mer formelle strukturer. Samtidig peker flere informanter på at kontakten må være hensiktsmessig og formålsrettet – og at de ønsker å sikre at tiden med brukerne ikke blir spist opp.

De lokale tiltakene som har felles inntaksteam med kommunen, gir dette særlig positiv omtale. Det kan synes som at felles inntak gjør at man tidligere kommer i gang med planarbeidet og at man i noe større grad lykkes med å identifisere riktige brukere for prosjektet. Det synes imidlertid ikke som om at samarbeidet for øvrig svekkes av at man har litt mer atskilte inntaksstrukturer – og både kommunale og lokalt ansatte informanter gir uttrykk for stor grad av respekt for hverandres vurderinger i inntaksfasen. Kjennetegnende er også at disse informantene sier at de opplever at samarbeidspartnerne respekterer de vurderinger de selv kommer med.

Særlig ett område identifiseres som utfordrende når det gjelder samarbeidet, og det knyttes til aktører som ikke har kjennskap til prosjektet. Til nå i prosjektet har det vært lite utskiftning i Kirkens Sosialtjeneste, men noe mer i kommunene. Det kan synes som om at noe av prosjektets styrke ligger i ”ildsjelene”, både i lokalt tiltak og kommune. Både kommunale informanter og lokalt ansatte informanter gir eksempler på at der kan oppstå misforståelser og høyere kommunikasjonsterskler når nye personer kommer inn. Selv om ansvaret for forankring inn mot kommunens ansatte primært må tillegges kommunen, så kan det være at

man også fra Kirkens Sosialtjenestes side burde se noe mer på utfordringer knyttet å integrere nye samarbeidspartnere. Eksempelvis kunne man vurdere å tilby hospitering – eller kanskje med jevne mellomrom ha informasjonsdager/åpne dager i tiltakene Dette vil også kunne imøtekomme utfordringen om å spre mer aktiv informasjon om det boligsosiale arbeidet i de lokale tiltakene, til andre nye samarbeidsinstanser.

Når det gjelder samarbeidsaksen mellom lokalt tiltak og hovedkontor tegnes litt ulike bilder av både hverdag og ideal. Hovedkontorets informanter understreker i større grad et ideal om fellesskap og samhandling enn hva det lokale leddet gjør. Disse uttaler i noen grad at hovedkontoret er langt borte, men erfarer ikke dette som problematisk. De vurderer den lokale friheten som et gode, og vektlegger i større grad forankringen inn mot kommunen og andre lokale aktører som viktig. Også hovedkontorets informanter verdsetter det lokale mangfoldet, men særlig en informant mener man har mye å tjene på noe større grad av samordning og felles profil – dog ikke som en motsetning til mangfoldet. Ikke minst dreier dette seg om å synliggjøre innsatsen som gjøres samlet – og sikre at kunnskap og erfaring forankres i organisasjonen.

Samtidig understreker begge de ”interne” informantgruppene at de opplever samarbeidet mellom lokalt og sentralt ledd som jevnt godt. Det uttrykkes respekt for faglig kompetanse og man vurderer at ansvar blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Noen informanter fra både lokalt og sentralt nivå gir imidlertid inntrykk av at de er litt usikre på hvilke funksjoner som fylles på ulike nivå i organisasjonen – og at dette også gjør det vanskelig å vite hvilke forventninger man skal stille til hverandre. En informant foreslår å gjøre en mer systematisk gjennomgang av ulike funksjoner, nettopp med henblikk på å styrke strukturene for samhandling. Dette er en utfordring som mellom annet møtes gjennom arbeid med samhandlingsdokument - som er vedtatt av Kirkens Sosialtjenestes hovedstyre.

8.3 Om prosjektorganisasjonen – og eventuell videreføring

Prosjektets struktur kjennetegnes av at man både har et nasjonalt samlet fokus, og lokalt mangfold. Heri synes man å finne prosjektets styrke og svakhet. På den ene siden gir både lokalt ansatte informanter og informanter fra hovedkontoret uttrykk for at det er positivt med

mange aktører, stort mangfold og stor fleksibilitet. Samtidig uttrykker flere informanter noe manglende kjennskap til hverandres rolle og funksjon – og fra lokalt nivå sier også flere informanter at de opplever hovedkontoret som langt borte fra den praktiske hverdagen.

På lokalt nivå, uttrykkes det stor grad av tilfredshet med at man har lyktes å forankre prosjektet godt inn mot kommunene. Dette støttes av de kommunale informantene, som uttrykker felles eierskap til både ansvar for brukere og selve prosjektet. Informantene fra hovedkontoret gir også uttrykk for tilslutning til verdien av lokal forankring av det boligsosiale arbeidet – og kjennetegner denne som en forutsetning for å lykkes.

Det kan synes som om at både lokalt ansatte informanter og kommunale informanter opplever noen grad av uro knyttet til at mye av arbeidet organiseres som prosjekt. Særlig der det er uklarhet knyttet til videreføring av arbeidet etter prosjektslutt, sier både kommunale informanter og lokalt ansatte informanter at finansieringsspørsmål og for kort tidshorisont kan prege arbeidet negativt. Begrunnelsene for ønsket om mer varige tiltak, fremfor prosjekt, knyttes i hovedsak opp mot brukernes behov for en mer sikker horisont, men en informant begrunner også dette i forhold til rollen som ansatt.

Informantene på nasjonalt nivå gir uttrykk for et tilsvarende ønske om noe fastere finansieringsstrukturer og lengre tidshorisont for arbeidet. Den ene informanten lager en distinksjon mellom prosjektstillingen nasjonalt og de lokale tiltakene, og sier at den nasjonale stillingen bedre kan forsvares som prosjektfinansiert med avgrenset tidshorisont. Informanten understreker imidlertid at det lokale arbeidet burde være organisert som varige tiltak, med tanke på brukerne. Begge informantene fra hovedkontoret erfarer at hele finansieringsmodellen rundt prosjektet (og også mye øvrig oppfølgingsarbeid) hviler på kompliserte strukturer med mange aktører og mye tidsbruk både til søknader, oppfølging og rapportering.

Informanter fra alle nivå i denne evalueringen, vurderer aktualiteten til tilnærmingen i prosjektet som høy. De mener at verdiene knyttet til helhet, samarbeid og individuell tilrettelegging er både realistiske, realiserbare og nødvendige i det boligsosiale arbeidet. Representantene fra kommunene er entydige på at de ønsker å fortsette samarbeidet med Kirkens Sosialtjeneste – og begrunner dette altoverveiende med arbeidets kvalitet. De kommunene som ikke har avklart finansiering videre, sier at dette er utfordrende, men at

manglende finansiering i verste fall bare vil føre til en nedtrapping av omfang på tjenestene, og at det er uaktuelt å bryte samarbeidet

Når det gjelder den nasjonale prosjektstillingen uttrykker særlig informantene fra hovedkontoret at denne har hatt en viktig funksjon i Kirkens Sosialtjeneste – ikke minst med henblikk på å styrke organisasjonens fokus og kompetanse om boligsosialt arbeid. Fra lokalt hold blir det også gitt positive vurderinger av stillingen, og informantene begrunner dette med positiv dialog og fleksibilitet fra prosjektmedarbeiders side. Et par informanter uttaler at de vurderte stillingen som svært hensiktsmessig i oppstart av tiltakene, hvor prosjektmedarbeider bidro med viktig planverktøy og struktur, men at de har vært mer i tvil om hvordan nyttiggjøre seg ressursen nå. Dette inntrykket støttes også av uttalelsene fra den ene informanten fra hovedkontret, om at stillingen har hatt et noe utydelig mandat – og at man kanskje ikke har profilert den godt nok ut i organisasjonen. En informant foreslår at man bør ha en gjennomgang av ulike funksjoner og roller mellom lokalledd og sentralledd i Kirkens Sosialtjeneste. Det tidligere nevnte samhandlingsdokumentet er et viktig hjelpemiddel her, og vil kunne bidra både til forventningsavklaring og noe mer aktiv profilering av de ressurser som finnes i organisasjonen.

8.4 Forslag til forbedringspunkter

Selv om prosjektet Bolig med nogo attåt får overveiende god omtale, pekes det også på elementer som kan bidra til å heve kvaliteten ytterligere. Sett i lys av at man ønsker å videreføre mye av arbeidet som varige tiltak, synes det konstruktivt også å gå noe mer inn i dette materialet. De fleste av forbedringsideene har kommet tydelig frem i intervjuene, andre bygger på våre egne fortolkninger av materialet:

- Gjennomgå rutiner for husleieinnkreving, med særlig fokus på at lokalledd får enkel oversikt, samt at innkreving finner sted som foreskrevet.
- Opprette kontakt med spesialisthelsetjenesten, med henblikk på å drøfte muligheten for prioritering inn mot akutt og/eller avrusningsplasser for brukere som mottar oppfølging fra Kirkens Sosialtjeneste.

- Vurdere å etablere åpen dag eller eventuelt hospiteringsordninger for at nye samarbeidspersoner og/eller instanser kan bli kjent med innholdet i de lokale tiltakene. Det bør også utredes om det er behov for mer skriftlig informasjon om de lokale tiltakene.
- Vurdere å lage nasjonal konferanse i sluttfasen av prosjektperioden, med vekt på å synliggjøre det boligsosiale arbeidet som er utviklet i prosjektet, samt å utveksle erfaringer på tvers av Kirkens Sosialtjenestes ulike nivå (dette gjelder både innenfor tiltak som jobber direkte med boligsosialt arbeid og andre som berøres av boligproblematikk).
- Inngå dialog med ansatte i organisasjonens lokale tiltak, kommunale samarbeidspartnere og eventuelt andre samarbeidsinstanser, med henblikk på å utvikle dokumentasjon av praksisfeltets erfaringer fra prosjektet. Dette kan eksempelvis være i form av små videoer, artikler, utvikling av internettsider etc.
- Se mer på hvilke funksjoner og roller som skal ligge i henholdsvis lokalledd og hovedkontor når det gjelder det boligsosiale arbeidet – og utarbeide skriftlig materiale om dette.
- Løfte opp diskusjonen om boligpolitiske modeller og avklare om det er behov for en mer felles tilnærming til spørsmålet om forholdet mellom boevne og boligtilbud.
- Distribuerer informasjon om prosjektstillingen til lokalleddet, gjerne i form av å sende ut prosjektbeskrivelse og eventuelt mandat.
- Etablere noe tydeligere strukturer for kontakten mellom nasjonal prosjektstilling og lokale tiltak. Vurdere faste møtepunkt.
- Vurdere om nasjonal prosjektstilling skal vris i retning av å styrke det boligsosiale arbeidet innenfor områder som pr i dag ikke har så sterkt fokus på dette. Dette kan både være Kirkens Sosialtjenestes tiltak innenfor barnevernet eller eksempelvis psykisk helse. I så tilfelle kan man også vurdere om stillingen skal gjøres om til en mer selvstendig prosjektlederstilling med forankring på tvers av ulike avdelinger i organisasjonen.
- Sikre fortsatt opprettholdelse og eventuell videreutvikling av boligforumet.
- Ta kontakt med Husbanken for å drøfte ide om faste møtepunkter mellom frivillige organisasjoner, kommuner og andre sentrale instanser som driver boligsosialt arbeid.
- Avklare forventninger og styrke rutiner rundt rapportering fra organisasjonens lokalledd til hovedkontoret. Dels må hovedkontoret avklare hva som behøves av

dokumentasjon og dels må det lokale leddet gi beskjed om hvilken rapportering de mener er mulig og hensiktsmessig.

- Inngå dialog med de kommuner der framtidig finansiering av det boligsosiale arbeidet er uavklart.
- Gjennomføre samtaler med prosjektansatte om hvordan man som arbeidsgiver kan dempe de negative effektene ved et midlertidig arbeidsforhold. Gjerne også se mer på hvordan man kan etablere nettverk mellom enkeltstående lokalansatte som jobber alene i prosjekt.
- Gjennomføre brukerundersøkelse for å få mer innblikk i hvordan brukerne erfarer oppfølgingen fra både Kirkens Sosialtjeneste og de aktuelle samarbeidspartnerne.

8.5 Temaer for videre utvikling

Som det fremkommer av ovenstående liste, så ligger forbedringsforslagene på ulike nivå og har ulikt omfang. Det er fra evaluators side særlig tre temaer som skiller seg ut, og som kan være sentrale for Kirkens Sosialtjenestes videre arbeid med boligsosialt arbeid. Det første dreier seg om hvordan man i større grad kan profilere og promotere den nasjonale prosjektstillingen, slik at den blir tatt mer aktivt i bruk av lokalledet og bidrar til ytterligere styrking av boligsosialt arbeids praksis. Det andre dreiser seg om hvordan man kan utnytte det potensial som ligger i organisasjonens erfaringer fra prosjektet og kunnskapen som er utviklet i organisasjonens lokale tiltak. Det tredje dreier seg om å videreutvikle de gode relasjonene som er utviklet mellom Kirkens Sosialtjeneste og ulike samarbeidsparter.

8.5.1 En prosjektstilling i utvikling

Prosjektet har hatt en viktig ressurs i den nasjonale prosjektstillingen som er knyttet til hovedkontoret. Stillingen har bidratt til å styrke organisasjonens fokus på boligsosialt arbeid og den har gitt viktig kunnskap både om nasjonal boligpolitikk, prosjektstyring og perspektiver på boligsosialt arbeid. Samtidig synes det som om at organisasjonens lokale ledd nå har utviklet seg – og at behovene til ”ungdommen” er litt annerledes enn behovene til ”barnet”. Dette understrekes til en viss grad ved at de lokale tiltakene oppgir tilfredshet med å

være mye selvgående i det daglige og at de er noe usikre på hvordan de skal anvende den sentralt plasserte stillingen.

Dels kan dette dreie seg om behovet for mer informasjon både om hvilke planer man har for stillingen og hvilket mandat som ligger der. Men det kan også være at de lokale tiltakene nå opplever å ha en kompetanse, som gjør at de selv lettere kan orientere seg i forhold til både finansieringsordninger, avtalestrukturer og arbeidsmetoder. Slik kan det være naturlig at de i dag har mindre behov for kontinuerlig oppfølging og veiledning, og at det kanskje nå er nye områder som skal vies fokus i den boligsosiale satsingen til Kirkens Sosialtjeneste. Organisasjonen har selv identifisert området for barnevern som sentralt. Tilsvarende vet man at man innenfor psykisk helse har store utfordringer når det gjelder bolig. Kirkens Sosialtjeneste har allerede arbeid på begge disse områdene og bolig er identifisert som et viktig satsningsområde. Fra vår side stilles det derfor spørsmål ved om den nasjonale prosjektstillingen nå i enda sterkere grad bør forankres inn mot andre arbeidsområder enn oppfølging? I så tilfelle kan det være at prosjektmedarbeiderstillingen burde vurderes å omgjøres til en mer selvstendig prosjektlederstilling, som går på tvers av organisasjonens ulike satsningsområder.

Det kan også synes som om at der er et potensial når det gjelder å gjøre stillingen bedre kjent som en ressurs i organisasjonen. Dels vil dette bidra til å målrette henvendelsene til prosjektmedarbeider og dels vil det kunne føre til at lokalledet får avlastning på områder som i dag krever ressurser som ellers kunne vært anvendt bedre lokalt. I første rekke kan det synes som om at slik profilering først og fremst vil dreie seg om å utarbeide et tydeligere mandat for stillingen – og gjøre dette godt kjent i organisasjonen. Dernest kan det være at man skal inngå i en mer aktiv dialog med lokalledet om hvilke behov de ser og hvordan de ønsker at stillingen skal fungere. Der vil selvsagt alltid være avveininger mellom ulike behov sentralt og lokalt, men en slik dialog vil ikke minst være viktig for å avklare forventninger og muligheter.

8.5.2 Stolthet og glede

Denne evalueringen viser i all hovedsak et prosjekt som har lyktes med å realisere et boligsosialt arbeid preget av helhet, samarbeid og individuell oppfølging. Samtidig gir relativt

få av informantene inntrykk av at de er med på en større satsning enn hva som ligger i det lokale tiltaket, og organisasjonens samlede kompetanse i forhold til fagområdet blir lite tematisert. Det er også få som gir uttrykk for at Kirkens Sosialtjeneste som organisasjon har oppnådd resultater, men heller at dette er noe som skjer lokalt.

Sett i lys av at boligsosialt arbeid nå er et politisk satsningsområde og at det settes av store midler til opprustning av feltet, kan det være grunn til å se litt mer på hvordan Kirkens Sosialtjeneste promoterer den kunnskapen og den kompetansen som ligger i organisasjonen. Tilbakemeldingene fra alle informantene i denne evalueringen viser at man i organisasjonen har dyktige ansatte som evner å drive godt boligsosialt arbeid. Utfordringen synes å være at man i for liten grad har evnet å overføre denne kunnskapen fra den enkelte ansatte til organisasjonen mer samlet. Dette gjør satsningen sårbar – og man står i fare for at organisasjonen ikke får tatt ut gevinstene av det arbeidet som er lagt ned. Der er allerede noen strukturer som åpner for erfaringsutveksling og kunnskapsformidling – her nevnes boligforum som det viktigste. Vi deler informantenes vurdering av at dette forumet må opprettholdes og gjerne styrkes. Men det kan være at organisasjonen skulle slå enda litt mer aktivt på stortromma og promotere kunnskapen og arbeidet som er utført?

Et forslag fra får side er å arrangere en fagkonferanse om boligsosialt arbeid – for både å promotere Kirkens Sosialtjeneste utad, men også for styrke organisasjonens egen identitet som en sentral aktør innenfor det boligssosiale arbeidet. Videre kan det være at man også skal tilstrebe mer løpende dokumentasjon av det praktiske arbeidet som foregår lokalt. Fra vårt perspektiv bør dette skje med utgangspunkt i praksisfeltets former – og ikke primært være rapportering på system. Slik dokumentasjon kan skje på mange vis, men fagartikler, video, feltbesøk, hjemmesider etc. kan være noen ideer å ta utgangspunkt. Målet må være å gjøre kunnskapen synlig og tilgjengelig. Det er imidlertid viktig at også slikt arbeid får tildelt ressurser – og at det ikke legges som en ekstra byrde på allerede tungt belastede medarbeidere.

8.5.3 Samarbeid med vekstmuligheter

Både kommunenes representanter og de lokalt ansatte informantene gir uttrykk for å ha etablert et samarbeid som fungerer godt. Det fremgår tydelig at Kirkens Sosialtjeneste har

troverdighet i møte med sine samarbeidspartnere og at organisasjonens ansatte oppfattes som fleksible, ansvarlige og kompetente. Tilsvarende tegnes bilde av kommunalt ansatte med høyt engasjement, god vurderingsevne og tilgjengelighet. Til sammen blir dette vurdert å være premissene for at man evner å lage tjenester for brukerne som både er helhetlige og individuelt utformet. Det synes imidlertid ikke som om man aktivt benytter samarbeidsstrukturene til så mye utover det praktiske arbeidet rettet mot brukerne. Enkelte steder har man riktignok også strukturer for mer strategisk og administrativt arbeid knyttet til prosjektene, men få gir inntrykk av at de jobber med fagutvikling sammen.

Fra vårt eksterne perspektiv virker det som om prosjektet her har en viktig vekstmulighet. Det kan synes som om at prosjektet Bolig med nogo attåt er i ferd med å realisere det både politikere, brukerorganisasjoner og generell befolkning etterspør som ”helhetlige tiltakskjeder”. Praksisfeltets kunnskap bør i denne sammenheng utvikles og formuleres – slik at det også kan bli tilgjengelig for andre praktigere og andre brukere.

Vårt forslag er at man i større grad bør initiere en dialog og et samarbeid om mer overordnet fagutvikling på lokalt nivå i prosjektet. Ambisjonsnivået for slikt arbeid må tilpasses de daglige realitetene, men noen alternativ kan eksempelvis være felles innlegg på konferanser, at man skriver artikler sammen - eller bare helt enkelt at man lager små lokale boligforum. Fra vårt perspektiv er det trolig at slik aktivitet også vil generere energi – og føre til ytterligere kvalitetsforbedring i det praktiske arbeidet.

8.7 Nogo attåt!

Bolig med nogo attåt. Prosjektets navn er betegnende for det bilde som har blitt tegnet for oss av alle informantene vi har møtt i denne evalueringen. I bunnen av det hele ligger en erkjennelse av at bolig er noe langt mer enn vegger, tak og dører. Boligsosialt arbeid, slik det defineres og praktiseres i dette prosjektet, dreier seg om respekt for at livet har mange aspekter og at godt oppfølgingsarbeid må se disse i sammenheng. At bolig dreier seg om sosialt nettverk, om arbeid, om helse, om økonomi... Og at dette ikke lar seg ivareta av en fagperson eller av en organisasjon, men at det må skje på tvers av både fagfelt og institusjonsgrenser. Det er derfor gledelig å høre så mange ulike mennesker, på ulike nivå og

fra ulike instanser, bruke personlighetspronomenet ”vi” konsekvent gjennom intervjuene. De karakteriserer på denne måten et felles ansvar og en felles innsats. Og på denne måten er det grunn til å tro at de realiserer verdiene om helhet, samarbeid og individuell oppfølging.

Vårt inntrykk er at prosjekt Bolig med nogo attåt har ført til en kvalitetsheving av Kirkens Sosialtjenestes boligsosiale arbeid i flere kommuner i Norge. Det er også vårt inntrykk at dette arbeidet har mange utviklingsmuligheter framover. Hva som skal utvikles og hvordan, er utfordringer som nå ligger i hendene til alle ildsjelene - både lokalt og sentralt i Kirkens Sosialtjeneste – og hos de ulike lokale samarbeidspartene.

Litteratur:

Brodtkorb, Elisabeth (2001): *Bostedsløs i grenseland. Bostedsløse med psykiske lidelser i en storby*. Rapport. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole

Brønne, Ingri-Hanne (2007) *Bosatt – Gode bortespillere på andres hjemmebane. Evaluering av prosjekt BoSatt Satellitt*. Rapport 3/2007, Oslo: Diakonhjemmet Høgskole

Dyb, Evelyn (2005): *Prosjekt bostedsløse - Evaluering av et fireårig nasjonalt prosjekt*. Byggforsk skriftserie; 7-2005, Oslo: Norges byggforskningsinstitutt

Hansen, Thorbjørn, Arne Holm og Steinar Østerby (2004): *Bostedsløse i Norge 2003 – en kartlegging* Prosjektrapport 371, Oslo: Norges Byggforskningsinstitutt.

Hansen, Thorbjørn, Evelyn Dyb Holm og Steinar Østerby (2006): *Bostedsløse i Norge 2005 – en kartlegging*. Prosjektrapport 403, Oslo: Norges Byggforskningsinstitutt

Kirkens Sosialtjeneste (2007): *Årsrapport 2006*. Oslo: Kirkens Sosialtjeneste

Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (2005): *Når må forskningsprosjekt meldes?*

URL http://www.nsd.no/personvern/melding/pvo_melding.cfm

(lest 27 september 2007)

NOU 2002:2 *Boligmarkedene og boligpolitikken*

Oslo kommune (2005): *Faghefte om boligsosialt arbeid. Booppfølging og bomiljøarbeid*. Oslo: Helse og velferdsetaten. Oslo kommune

Stortingsmelding nr 50 (1998-1999): *Utjamningsmeldinga. Om fordeling av inntekter og levekår i Norge*.

Stortingsmelding nr 23 (2003-2004): *Om boligpolitikken*

Thyness, Paul A. (2004): *Boligsosialt arbeid*. Oslo: Kommuneforlaget

Ytrehus, Siri og Jon Anders Drøpping (2004): *Den vanskelige fortsettelsen. En kartlegging av tjenester til tidligere bostedsløse*. FAFO-rapport 448-2004, Oslo: FAFO

Ytrehus, Siri, Hans Christian Sandlie og Anna Skårberg (2007): *Fra bostedsløs til egen bolig. Devaluering av tilskudd til oppfølgingstjenester*. Fafø-rapport 07-2007, Oslo: FAFO